ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 37-ы
№ 2 (2271)
7 студзеня 1969 г.
АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ПРЫВІТАННЕ З ЗЯМЛІ, ВЕНЕРА!

5 снежня 1969 года ў 9 гадзін 28 мінут па маскоўскаму часу ў Савецкім Саюзе ажыццёўлен запуск новай міжпланетнай аўтаматычнай станцыі «Венера-5».

Асноўнай мэтай запуска станцыі з'яўляецца працяг даследаванняў планеты Венера, пачаты аўтаматычнай станцыяй «Венера-4».

На станцыі «Венера-5» пашыраны састаў навуковай і вымяральнай апаратуры, што дазволіць павысіць дакладнасць вымярэнняў і атрымаць дадатковыя навуковыя даныя аб атмасферы планеты.

На борце аўтаматычнай міжпланетнай станцыі «Венера-5» знаходзяцца вымпелы Савецкага Саюза з барэльефам Уладзіміра Ільіча Леніна і адбіткам Дзяржаўнага герба СССР.

Станцыя «Венера-5» была выведзена на траекторыю палёта да планеты Венера з прамежкавай арбіты штучнага спадарожніка Зямлі. Аўтаматычная станцыя выведзена на разліковую траекторыю. Яе палёт да планеты Венера будзе працягвацца 4 месяцы.

Апаратура на борце аўтаматычнай міжпланетнай станцыі «Венера-5» працуе нармальна. Са станцыяй падтрымліваецца ўстойлівая радыёсувязь.

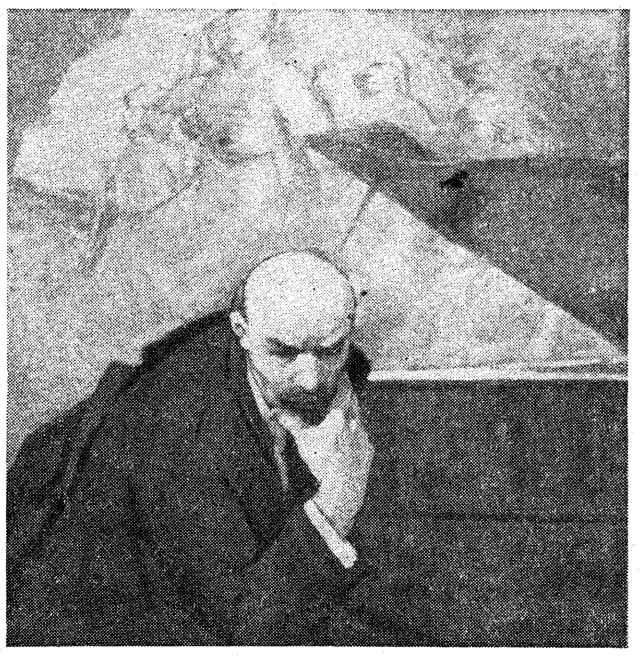
ЖЫВЕ МІЖ НАС ЛЕНІН...

ДЗЕНЬ ЗА ДНЁМ НАБЛІЖАЕ НАС ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ УЛАДЗІМІРА ІЛЬІЧА ЛЕНІНА. З ВЯЛІКАЙ АКТЫЎНАСЦЮ РЫХТУЮЦЦА ДА ЗНАМЯНАЛЬНАГА ЮБІЛЕЮ І ПРАЦОЎНЫЯ НАШАЙ РЭСПУБЛІКІ.

ЛЕНІНСКАЯ ТЭМА НАТХНЯЕ ПІСЬМЕННІКАЎ, КАМПАЗІТАРАЎ, МАСТАКОЎ, МАЙСТРОЎ СЦЭНЫ І КІНО. З ХВАЛЯВАННЕМ ПРАПАГАНДУЮЦЬ МУДРАЕ ЛЕНІНСКАЕ СЛОВА РАБОТНІКІ КЛУБАЎ І БІБЛІЯТЭК.

ВОСЬ НЕКАТОРЫЯ ФАКТЫ, АБ ЯКІХ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ ЧЫТАЧЫ.

Ленінская тэма даўно хвалюе мастакоў А. Гугеля і Р. Кудрэвіч. Некалькі гадоў таму яны стварылі два варыянты карціны «Апасіяната», у якой імкнуліся ўвасобіць вобраз У. І. Леніна, калі ён слухае неўміручы твор Бетховена. Але мастакам хацелася глыбей пранікнуць у вобраз Ільіча. І вось пераасэнсаваны, якасна новы твор — трыпціх з той жа назвай. З ім знаёмяцца наведвальнікі выстаўкі «50 год БССР і КПБ». У гэтай рабоце А. Гугель і Р. Кудрэвіч адлюстроўваюць роздум правадыра пра лёс народа, пра шляхі да яго светлай будучыні.

З ВЕЧНАЙ КРЫНІЦЫ

Мінаюць гады. Усё новыя і новыя пакаленні моладзі бяруць у рукі томікі з сілуэтам Ільіча, каб прыпасці да жыватворнай крыніцы ленінскіх бессмяротных ідэй.

Мы, бібліятэкары, шчаслівыя тым, што памагаем юнакам і дзяўчатам авалодваць бессмяротнай ленінскай спадчынай, памагаем ім вучыцца камунізму.

Рыхтуючыся да 100-годдзя з дня нараджэння правадыра, бібліятэкі рэспублікі зараз рэгулярна праводзяць ленінскія чытанні, ленінскія ўрокі, агляды літаратуры аб У. І. Леніне, арганізоўваюць выстаўкі яго твораў, праводзяць канферэнцыі чытачоў. У Гомелі, напрыклад, па ініцыятыве абласной бібліятэкі і гаркома камсамола была праведзена агульнагарадская канферэнцыя па рабоце У. І. Леніна «Задачы саюзаў моладзі».

Каб правільна кіраваць чытаннем, трэба ўвесь час вывучаць інтарэсы чытачоў. Таму бібліятэкі часта распаўсюджваюць анкеты, праводзяць апытанні чытачоў. У анкетах на першым месцы стаяць пытанні: «Якія творы У. І. Леніна вы прачыталі?», «Якая з прачытаных прац У. І. Леніна вам найбольш зразумелая?», «Якія сустрэліся цяжкасці пры рабоце над першакрыніцамі?», «Які перыяд жыцця У. І. Леніна, на ваш погляд, недастаткова асветлены ў літаратуры?», «Што вы яшчэ хочаце прачытаць пра Ільіча?». Асабліва часта праводзіць такія анкеты сярод вучняў старэйшых класаў Навагрудская дзіцячая бібліятэка. Гэта дае магчымасць бібліятэкарам своечасова прыходзіць на дапамогу юным чытачам.

Шмат даюць і аналізы чытацкіх фармуляраў. Мінская гарадская бібліятэка № 10, аналізуючы фармуляры маладых чытачоў, устанавіла, што маладыя рабочыя часта абмяжоўваюцца знаёмствам толькі з некаторымі творамі Ільіча, хоць у Леніна ёсць вялікая колькасць прац, якія даступны разуменню моладзі з сярэдняй адукацыяй. Каб папоўніць рэкамендацыйныя спісы і бібліяграфічныя ўказальнікі, бібліятэкарам давялося нямала папрацаваць самім, перачытаць многа артыкулаў правадыра. Бібліятэкары сталі больш старанна вучыць юных чытачоў, як арыентавацца ў багатай літаратурнай спадчыне Ільіча. Так, Мінская бібліятэка № 5 правяла гутаркі на тэмы «Як карыстацца даведачнымі выданнямі да збору твораў У. І. Леніна», «Новыя матэрыялы, якія ўвайшлі ў Поўны збор твораў У. І. Леніна» і г. д.

Шмат увагі аддаецца рабоце з дапрызыўнікамі. Прапагандуючы ваенна-патрыятычную літаратуру, бібліятэкары на першае месца вылучаюць працы У. І. Леніна, у якіх гаворыцца аб стварэнні Узброеных Сіл Краіны Саветаў, успаміны сучаснікаў пра Леніна як пра ваеннага стратэга і стваральніка Чырвонай Арміі. Клапоцячыся аб тым, каб моладзь дапрызыўнага і прызыўнага ўзросту ведала гісторыю Савецкай Арміі, бібліятэкары Крупскай раённай бібліятэкі прапануюць ім асобныя работы У. І. Леніна. На прызыўных пунктах рэгулярна чытаюцца агляды літаратуры па тэмах «Моладзі аб Узброеных Сілах Савецкага Саюза», «У. І. Ленін і Савецкая Армія».

Бібліятэкі пастаянна памагаюць моладзі, якая займаецца ў гуртках палітасветы, універсітэтах марксізма-ленінізма, трымаюць цесную сувязь з кіраўнікамі заняткаў. Для слухачоў своечасова складаюцца і абнаўляюцца спісы літаратуры, арганізуюцца тэматычныя паліцы, кніжныя выстаўкі.

Вельмі важна, каб прапаганду ленінскіх работ спалучаць з паказам ленінізма ў дзеянні. Усе бібліятэкі зараз наладжваюць выстаўкі літаратуры аб перамозе ленінскіх ідэй у краінах сацыялізма і тых краінах, якія сталі на некапіталістычны шлях развіцця. А ў Мінскай бібліятэцы № 5 у дадатак да ўсяго створана багатая картатэка часопісных і газетных артыкулаў на тэму «Ленін і цяпер жывейшы за ўсіх жывых». Ёю часта карыстаюцца маладыя чытачы для падрыхтоўкі лекцый і дакладаў, напісання сачыненняў і рэфератаў. Разам з кінатэатрам «Мір» гэтая бібліятэка арганізавала кіналекторый, дзе ўжо былі праведзены гутаркі і агляды на тэмы «Ленінізм у дзеянні», «Па ленінскаму шляху» і іншыя.

У апошні час больш змястоўнымі сталі і маладзёжныя дыспуты. Цікавы дыспут «Які ты, камсамолец 60-х гадоў?» правяла Новабеліцкая гарадская бібліятэка. Дыспут «Як мы павінны пражыць сваё жыццё, каб нам пазайздросцілі камсамольцы 80—90-х гадоў?» праведзены тут па ініцыятыве сакратароў камсамольскіх арганізацый прадпрыемстваў Новабеліцкага раёна і раённай бібліятэкі. Размова ішла аб дружбе і сяброўстве, аб цікавых пачынаннях камсамольцаў дрэваапрацоўчага камбіната, аб патрыятычным абавязку кожнага камсамольца — самаадданa працаваць на карысць бацькаўшчыны.

А. МЕЛАМЕД,
загадчык навукова-метадычнага аддзела Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна.

У ГОРАДЗЕ НАД НЁМАНАМ

□ Цікавыя лекцыі, звязаныя з юбілеем Ільіча, падрыхтавалі выкладчыкі кафедры рускай і зарубежнай літаратур і кафедры беларускай літаратуры Гродзенскага педагагічнага інстытута імя Я. Купалы. Гэта — «Вобраз У. І. Леніна ў беларускай літаратуры», «Прынцыпы мастацкага адлюстравання вобраза Ільіча ў савецкай літаратуры», «Вучэнне У. І. Леніна аб партыйнасці і народнасці мастацтва», «Вобраз У. І. Леніна ў прагрэсіўнай зарубежнай літаратуры» і іншыя. На прадпрыемствах горада з лекцыямі выступілі загадчык кафедры беларускай літаратуры А. Пяткевіч, старшыя выкладчыкі У. Казлоў, К. Асокіна, М. Працэнка. Поспехам карыстаецца ў гродзенцаў лекцыя «У. І. Ленін і песні рэвалюцыйнай барацьбы», якую падрыхтаваў загадчык кафедры рускай і зарубежнай літаратур Л. Лінёў. Чытаючы яе, ён шырока выкарыстоўвае магнітафонныя запісы песень часоў рэвалюцыі.

«Вобраз правадыра ў выяўленчым мастацтве», — так назваў сваю лекцыю выкладчык педінстытута І. Шэшка. Яна багата ілюструецца рэпрадукцыямі, фатаграфіямі і ўспрымаецца слухачамі з вялікай цікавасцю.

□ Сёлета ў Гродзенскай сярэдняй школе № 12 для вучняў малодшых, сярэдніх і старэйшых класаў уведзены ленінскія ўрокі. Яны не ўваходзяць у вучэбную сетку гадзін. Раз на тыдзень кожны клас збіраецца ў школьным музеі Ільіча. Матэрыялы музея дапамагаюць настаўнікам зрабіць урокі жывымі і цікавымі, больш падрабязна пазнаёміць вучняў з жыццём і рэвалюцыйнай дзейнасцю правадыра.

Старшакласнікі, напрыклад, вывучаюць на ленінскіх уроках ленінскія работы «Задачы саюзаў моладзі», «Вялікі пачын», «Чарговыя задачы Савецкай улады». Адначасова вучні знаёмяцца з гісторыяй Гродна. У іх блакнотах і сшытках з'явіліся запісы аб тым, як змяніўся родны горад за гады Савецкай улады, як камсамольцы ўвасабляюць у жыццё ленінскія запаветы.

У канцы навучальнага года старшакласнікі ва ўрачыстай абстаноўцы будуць трымаць ленінскія залікі.

□ У падрыхтоўку да вялікай даты ўключыліся народныя універсітэты горада, якіх у Гродна восем. Сёлета найбольш папулярная тэма ў іх праграмах, безумоўна, ленінская.

«Вучэнне У. І. Леніна аб партыйнасці і народнасці мастацтва» — заняткамі на гэтую тэму пачаўся навучальны год у гарадскім народным універсітэце культуры. На працягу навучальнага года слухачам будуць прачытаны лекцыі «Вобраз У. І. Леніна ў савецкай літаратуры», «Мастацкае ўвасабленне вобраза У. І. Леніна ў тэатры» і інш.

«Ленінскія прынцыпы савецкага друку» — адзін з раздзелаў вучэбнай праграмы народнага універсітэта рабкораў. Ужо адбыліся заняткі па тэме «У. І. Ленін — рэдактар і арганізатар савецкага друку».

Ленінская тэматыка займае вартае месца і ў праграме універсітэта тэхніка-эканамічных ведаў.

□ Адзін з юбілейных вечароў актывісты Палаца культуры тонкасуконнага камбіната назвалі: «Прамова У. І. Леніна на III з'ездзе камсамола — праграма камуністычнага выхавання моладзі». Прысутныя ў зале юнакі і дзяўчаты праслухалі славутую прамову Ільіча ў запісу на грампласцінцы.

Перад імі выступілі прадстаўнікі старой гвардыі камсамоліі, якія расказалі аб тым, як яны ажыццяўлялі ленінскія запаветы.

У дні падрыхтоўкі да ленінскага юбілею ў Палацы культуры камбіната прайшоў цыкл вечароў. Яны наглядна паказалі, як ленінскія мары, ідэі і прынцыпы ўвасабляюцца ў жыццё працоўных рэспублікі.

Л. ГРЫЦКЕВІЧ.

ГАНАРОВЫ ЗАКАЗ

Выдавецтва «Беларусь» выдае на беларускай мове творы У. І. Леніна «Вялікі пачын», «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура», «Задачы саюзаў моладзі», «Аб значэнні ваяўнічага матэрыялізму», «Дзіцячая хвароба «левізны» ў камунізме», а таксама кнігу «У. І. Ленін. Кароткі біяграфічны нарыс».

На Мінскім паліграфічным камбінаце імя Якуба Коласа да гэтага ганаровага заказу аднесліся вельмі ўважліва. Ленінскія творы даручылі набіраць лепшым лінатыпісткам А. Радабольскай, Л. Герашчанка, Л. Рэзвавай.

У гэтым квартале ўсе творы Уладзіміра Ільіча выйдуць у свет.

На здымку — лінатыпістка Людміла Рэзвава за наборам тэксту да кнігі «У. І. Ленін. Кароткі біяграфічны нарыс».

Фота Ул. КРУКА.

ВЫСТАЎКА Ў КІНАТЭАТРЫ

У фае слуцкага кінатэатра «Цэнтральны» да 100-годдзя з дня нараджэння правадыра працоўных арганізавана вялікая фотавыстаўка «Вобраз У. І. Леніна ў кіно». Шматлікія рэпрадукцыі з кінастужак расказваюць пра дзіцячыя і юнацкія гады Валодзі Ульянава, пра пачатак яго рэвалюцыйнай дзейнасці, пра тое, як У. І. Ленін кіраваў Кастрычніцкай рэвалюцыяй і пра апошнія гады яго жыцця.

Цікавы раздзел выстаўкі, прысвечаны майстрам мастацтва, якія працавалі над вобразам Уладзіміра Ільіча ў кіно. Гледачы знаёмяцца з кадрамі з фільмаў «Ленін у Кастрычніку», «Ленін у 1918 годзе», «Чалавек з ружжом», «Якаў Свердлоў» і іншыя.

Г. МАРОЗ.

СЛОВА ВЕТЭРАНАЎ

У Мінскім палацы культуры прафсаюзаў праходзіць чытанне цыкла лекцый, прысвечаных 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. На першым вечары перад моладдзю горада выступілі ўдзельнікі Кастрычніцкай рэвалюцыі, ветэраны грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, героі працы.

Стары бальшавік С. Раманаў падзяліўся ўспамінамі з прысутнымі аб незабыўнай сустрэчы з правадыром рэвалюцыі Уладзімірам Ільічом Леніным. Дэлегатка Першага Усерасійскага з'езда жанчын-работніц А. Морава расказала, як юнакі і дзяўчаты 20-х гадоў працавалі над аднаўленнем разбуранай народнай гаспадаркі. Аб вялікім укладзе беларускай моладзі ў разгром ворага ў гады мінулай вайны расказаў Герой Савецкага Саюза П. Маладых.

У студзені ў сталічным палацы культуры прафесіянальных саюзаў адкрыецца ленінскі клуб моладзі і пачнецца кіналенініяна, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча.

□

Рыхтуючыся да 100-годдзя з дня нараджэння Ільіча, цікавы цыкл вечароў-сустрэч з ветэранамі Кастрычніцкай рэвалюцыі, удзельнікамі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, змагарамі за ўстанаўленне Савецкай улады ў Беларусі праводзяць навучэнцы і выкладчыкі Бігосаўскага заветэрынарнага тэхнікума Верхнедзвінскага раёна. «Героі побач з намі» — такі іх дэвіз. Навучэнцы даведаліся, што ў іх пасёлку жывуць людзі з цікавым лёсам і біяграфіямі. Гэта ўдзельнік незабыўных Кастрычніцкіх падзей П. Радзіёнаў, былыя ўдзельнікі грамадзянскай вайны і абароны Ленінграда П. Шлык і С. Званага.

Н. БУЛГАК.

ПРЭМ'ЕРЫ Ў КАМЕНІ

КОНКУРС. НА ЛЕПШЫЯ ЖЫЛЫЯ І ГРАМАДСКІЯ БУДЫНКІ 1968 ГОДА. ЖУРЫ ВЫЗНАЧЫЛА ПЕРАМОЖЦАЎ

Штогод у рэспубліцы праводзіцца конкурс на лепшыя жылыя і грамадскія будынкі. Аб'екты, вылучаныя на агляд 1968 года,— цікавыя. Журы абмеркавала дзевяць комплексаў забудовы кварталаў і дваццаць дзевяць асобных будынкаў.

Дыпломы другой ступені і грашовыя прэміі прысуджаны калектывам перасоўнай механізаванай калоны № 2 трэста «Гроднасельбуд» і праектнага інстытута «Белгіпрасельбуд» за групу эксперыментальных дамоў, пабудаваных у калгасе «Прагрэс» Гродзенскага раёна.

Мэтай эксперыменту было праверыць розныя планіровачныя рашэнні кватэр з улікам патрэб працаўнікоў вёскі, а таксама магчымасці ўжывання ў сельскім будаўніцтве новых матэрыялаў. На першым паверсе эксперыментальных жылых дамоў размешчаны прасторная кухня, пярэдняя, санвузел, гардэроб, вялікая гасцінная, злучаная з тэрасай, на другім — спальныя пакоі і кабінет, які выходзяць на адкрытую веранду. Дамы адна- і дзвюхкватэрныя. У кожнай кватэры вялікая кладоўка і склеп, ванная і кухня, абліцаваныя глазураванымі пліткамі, падлога ў пярэдняй і на кухні пакрыта каляровым пластыкам. Знадворку дамы аздоблены белай і чырвонай абліцовачнай цэглай, керамічнымі пліткамі, каляровай атынкоўкай, каменем, дрэвам. Фасады ўпрыгожаны па матывах беларускай народнай творчасці.

Дыпломы другой ступені і прэміі прысуджаны калектывам будаўнічага ўпраўлення № 46 Міністэрства прамысловага будаўніцтва БССР і гомельскіх абласных майстэрань «Белдзяржпраекта» за кафэ-рэстаран у Гомелі на 542 месцы. Узяўшы за аснову тыпавы праект, гомельскія дойліды шмат у чым палепшылі яго, ужылі прагрэсіўныя канструкцыі. Для ўнутранай аддзелкі будынка выкарыстаны перфараваныя гіпсавыя, алюмініевыя і асбацэментныя пліты, пластычныя масы. Шырокае прымяненне знайшлі паліраванае і пакрытае лакам дрэва, «прамыўны граніт», матэрыялы з паліхлорвінілу. У галоўнай зале рэстарана пабудаваны дэкаратыўны басейн, у кафэ і на дэкаратыўных шчытах у галоўнай зале ўстаноўлены керамічныя пано. Рассоўныя перагародкі дазваляюць мяняць планіроўку пакояў.

Знадворку новы рэстаран упрыгожыла скульптурная група з чэкану па алюмініі. З боку парку да будынка прымыкае летняе кафэ.

Дыпломы трэцяй ступені і грашовыя прэміі атрымалі будаўнічае ўпраўленне № 121 трэста «Нафтабуд» за клуб на 800 месц у Наваполацку і Высокаўская міжкалгасная будаўнічая арганізацыя разам з брэсцкімі абласнымі майстэрнямі «Белдзяржпраекта» за Дом культуры на 520 месц у вёсцы Расна Камянецкага раёна.

Дыпламам трэцяй ступені і прэміяй адзначана праца калектываў Мінскага трэста квартальнай забудовы, домабудаўнічага камбіната № 1 Міністэрства прамысловага будаўніцтва БССР і праектнага інстытута «Мінскпраект» за забудову і праектаванне комплексу буйнапанельных дамоў па вуліцы Адоеўскага ў Мінску.

Мікрараён па вуліцы Адоеўскага вырашаны з улікам апошніх дасягненняў айчыннай і замежнай практыкі. Яго можна лічыць узорам забудовы на тэрасах. Нягледзячы на цяжкія рэльефныя ўмовы, тут дасягнута высокая шчыльнасць забудовы, выдатная асветленасць сонцам, увесь масіў атрымаў новае архітэктурна-прасторавае гучанне. Зроблена спроба ўпрыгожыць дамы творамі манументальнага мастацтва.

Будаўнічае ўпраўленне № 40 Міністэрства прамысловага будаўніцтва БССР атрымала дыплом трэцяй ступені і прэмію за якасць работ у новым спальным корпусе дома адпачынку «Орша».

У Магілёве ў 1968 годзе было завершана будаўніцтва пяці 80-кватэрных жылых буйнапанельных дамоў, трох 50-кватэрных цагляных жылых дамоў, 70-кватэрнага жылога дома з сілікатных блокаў, інтэрната на 502 месцы дзіцячага сада-ясляў на 280 месц і сталовай на 100 месц па праспекце Пушкіна. Калектывам будаўнічага ўпраўлення № 50 і магілёўскіх абласных майстэрняў «Белдзяржпраекта» за гэтыя аб'екты прысуджаны дыпломы і прэміі.

Па генеральным плане праспект Пушкіна ў Магілёве класіфікуецца як адна з галоўных магістралей агульнагарадскога значэння. Тое, што ўжо зроблена на праспекце, сведчыць аб удалым пачатку яго перабудовы. Комплекс цікава праглядаецца з высокай часткі горада, з боку Аршанскай шашы, аэрапорта. Дзевяціпавярховыя дамы ўзбагачаюць сваім аб'ёмам фасадную частку праспекта, ствараюць цікавыя перспектывы ўнутры двароў. Для аздаблення комплексу ўзята адна каляровая гама. Буйнапанельныя дамы афарбаваны ў пастэльныя тоны, цагляныя часткова абліцаваны керамічнай пліткай. Лоджыі дзевяціпавярховых дамоў агароджаны экранамі з каляровага пластыку.

Журы адзначыла дыпломамі будаўнікоў і праекціроўшчыкаў Дома палітасветы ў Гродна, дзвюхкватэрнага эксперыментальнага жылога дома з аб'ёмных блок-пакояў у саўгасе «Волма» Мінскага раёна, школы на 320 месц у калгасе «Авангард» Гродзенскай вобласці, шырокафарматнага кінатэатра на 600 месц у Лідзе. Калектыву будаўніча-мантажнага ўпраўлення № 5 трэста «Белгандальбуд» і праектнаму інстытуту «Белгіпрагандаль» дыпломы трэцяй ступені прысуджаны за работы ў магазіне «Алеся» на Паркавай магістралі ў Мінску. Дыпломы трэцяй ступені атрымалі таксама будаўнікі дома-інтэрната на 200 месц у вёсцы Віхаў Рагачоўскага раёна, бальніцы і магазіна са сталовай у саўгасе «Леніна» Горацкага раёна, комплексу жылых дамоў у калгасе «Гвардыя» Берастовіцкага раёна.

Журы разам з тым адзначыла, што з усіх аб'ектаў, прадстаўленых на конкурс, ніводзін не заслужыў першай прэміі бо не можа лічыцца эталонам па тэхніка-эканамічных і якасных паказчыках.

У будаўнікоў і праекціроўшчыкаў сёлета яшчэ больш спраў, чым у мінулым годзе. Тое, што яшчэ ўчора было эксперыментам, сёння павінна стаць нормай. Будаваць хутка і якасна, знаходзіць найлепшыя праектныя рашэнні, асвойваць перадавы вопыт — вось дэвіз, які аб'ядноўвае пошукі работнікаў будаўнічай індустрыі і дойлідаў.

На здымках — два аб'екты, якія атрымалі дыпломы і прэміі ў рэспубліканскім конкурсе на лепшыя жылыя і грамадскія будынкі. Уверсе — забудова паўднёва-заходняга боку праспекта Пушкіна ў Магілёве. Унізе — будынак эксперыментальнага жылога дома ў калгасе «Прагрэс» Гродзенскага раёна.

Тэатр

НАРАДЖАЕЦЦА АПЕРЭТА

СПЕКТАКЛЬ «СПЯВАЕ «ЖАВАРАНАК» У МАГІЛЁЎСКІМ АБЛАСНЫМ ТЭАТРЫ МУЗЫЧНАЙ КАМЕДЫІ

Арыгінальны спектакль у аперэце — гэта заўсёды, можна сказаць, з'ява надзвычайная.

Вы памятаеце, як смяяліся са шматпакутнай «Сільвы» яшчэ ў 1940 годзе, у кінафільме «Антон Іванавіч сярдуе»? Але толькі ў кіно так лёгка і шчасліва можна было вырашыць рэпертуарную праблему тэатра аперэты: аднекуль з'яўляліся таленавітыя аўтары, і вось тэатр, скінуўшы з сябе «цяжар старых традыцый», бадзёра пакрочыў па новым шляху...

У Магілёўскім тэатры і сёння ідуць і «Сільва», і «Марыца», і наогул уся класіка аперэты. Тэатр вычарпаў амаль да дна і невялікую рэпертуарную крынічку сучаснай савецкай аперэты. «На світанні», «Каралева прыгажосці», «Дзяўчына з блакітнымі вачыма» — таксама назвы з яго афіш. Драматычны тэатр, які не перастае скардзіцца, што няма добрых сучасных п'ес, у параўнанні з тэатрам музычнай камедыі мае прастатакі бязмежныя магчымасці. Колькі, напрыклад, бачылі мы ў апошні час на яго сцэне інсцэніровак. Аперэтачны тэатр пазбаўлены нават гэтай рэзервовай крыніцы. Ён можа паставіць толькі **спецыяльна напісаны** для яго твор...

І Магілёўскі тэатр упарта шукаў «свайго» аўтара сярод прафесіянальных драматургаў, лібрэтыстаў... Плёну гэтыя пошукі не далі. І тады пяро ўзяла актрыса тэатра Н. Калаптур.

П'еса, напісаная ёю, перараблялася шмат разоў. Гэта працягвалася амаль што да самай прэм'еры. Яна і цяпер наўрад ці задавальняе поўнасцю кампазітара Ю. Семяняку і тэатр. І нас, гледачоў, таксама.

Акцёрам і пастаноўшчыку давялося шмат працаваць разам з аўтарамі, каб ужо з дапамогай тэатральных прыёмаў ажывіць некаторыя схематычныя персанажы, пераадолець штучныя сюжэтныя перыпетыі, падобныя да шырока распаўсюджаных цяпер дэтэктыўных гісторый на экране і на сцэне (дастаткова сказаць, што «Жаваранак» — гэта гераіня аперэты, якая для ўсіх астатніх дзеючых асоб здрадніца, а на самой справе яна добра заканспіраваная сувязная падпольшчыкаў). У такім «пераадоленні» драматургічнай асновы спектакля мела значэнне таленавітасць кожнага з выканаўцаў, яго асабістыя густ і ўменне, захоўваючы ўмоўнасць аперэтачнага жанру, наблізіцца да псіхалагічна пераканаўчай праўды паводзін у прапанаваных аўтарамі ўмовах. Рэжысёр В. Ажарэльеў скарыстаў, як кажуць, усе ўнутраныя рэсурсы акцёрскіх індывідуальнасцей трупы — і шмат чаго дасягнуў, хоць, зразумела, і не мог «выратаваць» п'есу ад справядлівых дакораў за пэўны прымітывізм.

Жанр гераічнай музычнай камедыі, як вядома, патрабуе арганічнага і тактоўнага спалучэння драмы і камедыі, сітуацый амаль трагедыйных і наіўна-лірычных. Варта ледзьледзь страціць раўнавагу паміж рознымі па характары эпізодамі — і драматызм «перажыванняў» герояў загучыць парадыйна, гумар ператворыцца ў фарс, а тэма твора будзе непапраўна скампраметавана.

У спектаклі «Спявае «Жаваранак» увогуле такая раўнавага знойдзена і рэжысёрам і выканаўцамі. Сцэна ў лесе, напрыклад, дзе амаль адзін за другім ідуць задуменная песня партызан, трагічная калыханка маці, якая страціла дзіця, і бадзёрая, імклівая харэаграфічная сюіта, вырашана з добрым пачуццём меры, стрымана, без меладраматычных адценняў. Але часамі пастаноўшчык як быццам страчвае густ, і тады з'яўляюцца стрыптыз у афіцэрскім казіно ці фальшывая, пабудаваная на грубых штампах. сцэна допыту Ірыны ў гестапа.

Здаецца, варта было б выключыць са спектакля і прыход партызан у казіно. Дзіўна апранутыя нейкімі «адэскімі камерсантамі» часоў НЭПа, яны з'яўляюцца ў самае логава фашыстаў толькі дзеля таго, каб Ірына, якая спявае перад афіцэрамі, убачыла іх. і, кранаючы сэрцы гледачоў, сыграла «незвычайнае хваляванне».

Канечне, у аперэты свае гледачы і прыхільнікі, якія даруюць ёй і наіўную ўмоўнасць многіх сітуацый, і недастатковую абгрунтаванасць псіхалагічных паводзін. Зала загадзя настроена на тое, каб непасрэдна ўспрымаць той мілы тэатральны свет пачуццяў, у якім жывуць з захапленнем артысты аперэты.

Так, адразу ж з першага выхаду, шчырае спачуванне і гарачыя сімпатыі гледачоў выклікае Ірына, ролю якой прафесіянальна бездакорна вядзе заслужаная артыстка БССР Д. Іванова. Вось хто сапраўды па-аперэтачнаму ўладарна бярэ ў палон гледачоў! Актрыса з добрай псіхалагічнай праўдай разыгрывае вельмі складанае для выканаўцы такой ролі становішча, калі гераіня павінна быць «любіміцай паноў фашысцкіх афіцэраў». Актрыса мае прыгожы голас, добра танцуе і наогул паводзіць сябе на сцэне лёгка і арганічна. Бадай, толькі ў канцы спектакля яна пачынае залішне «націскаць» на чуллівасць, а гэта замінае ёй у раскрыцці так добра абмаляванага характару.

Малады ацёр Ф. Краўцоў у ролі Дзмітрыя — сімпатычны, абаяльны. Для стварэння яркага вобраза яму яўна не хапае драматургічнага матэрыялу, і ён вымушаны «эксплуатаваць» сваю акцёрскую індывідуальнасць. У першай дзеі — абаяльны, у другой — абаяльны... А характару няма!

Прыблізна тое ж можна сказаць пра Р. Курлыкаву ў ролі Сашы. Ёй трэба яшчэ пашукаць трапныя дэталі, бо пакуль што яе гераіня — толькі верна намечаныя абрысы персанажа прывабнай, шчырай дзяўчыны.

Добрае ўражанне застаецца і ад В. Фаменкі (Слава), Н. Калаптур (бабка Макрына), В. Міхайлоўскага (дзед Пятро). Не выклікае пярэчанняў і трактоўка роляў Віктара (арт. Шаўкалюк) і фраў Катарыны (арт. Е. Марскова).

Дарэчы, Е. Марскова дасканала валодае акцёрскай тэхнікай — як яна натуральна пераходзіць ад вакалу да танцаў, як лёгка рухаецца! Яе фраў Катарына — разбэшчаная, вульгарная істота. Хацелася б толькі, каб актрыса знайшла больш тонкія фарбы для сатырычнай завостранасці вобраза, бо пакуль што на першы план выступаюць пераважна знешнія эфекты, якія лёгка, відаць, даюцца гэтай таленавітай салістцы.

Хочацца спыніць увагу на масавых сцэнах спектакля. У жанры гераічнай камедыі нельга ставіцца да масоўкі як да натоўпу, што адыгрывае службовую ролю. Рэжысёру, артыстам хору і кардэбалету. трэба пашукаць індывідуалізацыі эпізадычных роляў. Пакуль што ў масавых сцэнах вельмі многа штучнага вяселля, а бясконцыя «выбухі» ненатуральнага смеху ў першай сцэне проста рэжуць вуха.

Што бясспрэчна добрае ў спектаклі, дык гэта музыка Юрыя Семянякі. Сакавітая, выразная, меладычная, глыбокая па змесце, багатая эмацыянальнымі адценнямі, яна заслугоўвае спецыяльнага сур'ёзнага даследавання. Вельмі цікава, на рэзкай змене рытмаў зроблены, напрыклад, «дыялог» Дзмітрыя з дзяўчатамі ў першай дзеі: лірычная «абавязковая» арыя героя пераплятаецца з гарэзлівымі частушкамі. Прыемнае ўражанне застаецца і ад дуэтаў Сашы і Славы і, асабліва, партыі Ірыны, гераіні спектакля. Удала напісаны хоры. У манеры, якую можна ўжо назваць традыцыйнай для беларускай музыкі, напісаны хор партызан. Але і тут кампазітар здолеў знайсці свежыя фарбы, напоўніў музыку ўсхваляваным пачуццём. Урачыста і моцна гучыць фінальны хор. А колькі сатырычных, знішчальных адценняў у маршы штурмавікоў, у куплетах Віктара і фраў Катарыны!.. Усё добрае, што радуе гледача ў спектаклі «Спявае «Жаваранак», — невыпадковае. Музыка Юрыя Семянякі дае тэатру і кожнаму з удзельнікаў удзячны матэрыял для таго, каб на сцэне была сапраўдная аперэта, відовішча, якое заўсёды прываблівае нас, нават тых, хто разумее, наколькі гэта мастацтва ўмоўнае, асабліва ў наш час панавання дакументальнасці ва ўсіх жанрах.

Спектакль, безумоўна, варты таго, каб над ім працаваць далей. Варты сваёй трывалай музычнай асновай, тымі вялікімі намаганнямі, якія ўжо зроблены калектывам. Многае можна палепшыць, над многім трэба яшчэ задумацца. Упартая, сур'ёзная праца над спектаклем павінна прынесці тэатру поспех.

І. АЛФІМАВА.

НАШЫ *майстры* **МАСТАЦТВА**

СВАЁ, ПЕРАЖЫТАЕ

У ДЗЯРЖАЎНЫМ мастацкім музеі БССР, дзе сабраны лепшыя творы мастакоў нашай рэспублікі, часта можна пачуць, як дзяўчына-экскурсавод расказвае прыціхлым школьнікам пра вайну. Так ужо склаўся гістарычны шлях нашага народа і шлях нашага мастацтва, што расказ пра карціны беларускіх мастакоў — амаль заўсёды расказ пра суровыя ваенныя выпрабаванні. Пераходзячы ад карціны да карціны, экскурсавод разам са слухачамі быццам гартае летапіс, у якім кожная старонка прасякнута пачуццём захаплення перад мужнасцю і гераізмам савецкіх людзей. І адна з самых яркіх старонак гэтага хвалюючага летапісу створана заслужаным дзеячам мастацтваў БССР Уладзімірам Сухаверхавым. Без яго карціны «За родную Беларусь!» наша ўяўленне пра Беларусь-партызанку ў адлюстраванні мастакоў было б няпоўным.

...Зіма. Схілы аснежаных узгоркаў, пакрытыя шэрым хмызняком. Удалечыні — сіняватая палоска лесу. Над лесам — нізкае імглістае неба. З пагорка на пагорак, расцягнуўшыся ланцугом, ідуць партызаны. Наперадзе — камандзір атрада. Ён ужо ўзышоў на пагорак. Трохі адкінуўшыся назад, узіраецца ў далячынь. Яго аблічча — мужнае, суровае. Твары яго баявых пабрацімаў, што ідуць за ім услед, засяроджаныя і спакойныя. Атрад ідзе на баявое заданне. Спакойная ўпэўненасць людзей, што ўзялі на сябе адказнасць за лёс радзімы, падкрэсліваецца ў карціне іх нетаропкім, размераным крокам, той свабодай поз і жэстаў, якія ўласцівы гаспадарам роднай зямлі. Некалькі аднастайны, стрымана-суровы каларыт карціны дзе-нідзе ажыўляецца цёмна-бурымі колерамі кажухоў і зялёнымі елкамі на першым плане. Шэры хмызняк, які манатонна паўтараецца, кусты з астаткамі бурага лісця — усё гэта быццам утворыць атмасферы суровых партызанскіх будняў.

Сёння няма ні аднаго больш-менш сур'ёзнага даследавання ў галіне беларускага жывапісу, дзе б не прыгадвалася гэтая карціна. Праўда, цяпер, на адлегласці часу, прыкметныя і некаторыя недахопы твора, якія бачыць і сам мастак. Але ў карціне ёсць галоўнае, што забяспечвае ёй доўгае жыццё, — непаўторныя вобразы беларускіх партызан, праз якія мастак здолеў раскрыць прыгажосць і веліч подзвігу савецкіх людзей у векапомныя гады Вялікай Айчыннай вайны.

Гэтая творчая ўдача мастака была падрыхтавана ўсім яго жыццём, яна стала часцінкай яго біяграфіі чалавека і мастака.

У 1941 годзе выпускнік Маскоўскага мастацкага інстытута Уладзімір Сухаверхаў, поўны надзей і творчых планаў, вярнуўся ў родную Беларусь. Тут некалі, яшчэ ў гады навучання ў Віцебскім мастацкім тэхнікуме, пачынаўся яго шлях мастака. І тады, у сорак першым, у Сухаверхава былі ўсе падставы спадзявацца, што ён здолее неўзабаве, стварыць карціны, якія ўсхвалявалі б людзей. Яшчэ студэнтам ён прымаў удзел у рэспубліканскіх выстаўках. Яго карціны «Пагранічнікі» і «Рэспубліканская Іспанія змагаецца» былі сур'ёзнай творчай заяўкай маладога мастака.

Але вайна наканавала іначай. На доўгія гады і домам і майстэрняй для Сухаверхава стаў партызанскі атрад, а героямі яго малюнкаў, накідаў, акварэльных партрэтаў сталі баявыя таварышы-партызаны. Ён бачыць і малюе іх пастаянна — і ў час адпачынку, і на баявых аперацыях. Гэтыя гады былі плённыя ў творчасці мастака. Калі ў 1944 годзе ў Маскве наладжвалася тэматычная выстаўка выяўленчага мастацтва пад дэвізам «Савецкая Беларусь жыла і будзе жыць», Уладзімір Сухаверхаў адправіў самалётам, які адлятаў на Вялікую Зямлю, некалькі дзесяткаў малюнкаў, зробленых у партызанскім атрадзе.

Пасля вызвалення роднай Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў у Мінску Сухаверхаў піша акварэльныя партрэты партызан, узнагароджаных баявымі ордэнамі і медалямі. Найбольш удалыя сярод іх — партрэты Б. Пятроўскага і В. Гіліцкага. Яны, дарэчы, і паслужылі мастаку тым каштоўнейшым матэрыялам, якім карыстаўся ён у працы над карцінай «За родную Беларусь!»

Сёння ў майстэрні Уладзіміра Сухаверхава — лісты ватмана з накідамі партрэтаў, мальберт з распачатым жывапісным палатном. Мастак неахвотна расказвае пра новыя работы, пераважна скіроўвае гаворку на старыя. З захапленнем гаворыць пра сваю даўнюю дружбу з трактаразаводцамі, якія сталі героямі многіх яго карцін. Некаторыя партрэты трактаразаводцаў я бачу тут жа, у майстэрні. Шчыра кажучы, не ўсе з твораў мастака, прысвечаных трактаразаводцам, мне падабаюцца. Надта ж традыцыйная ў іх кампазіцыя, часта яны проста ілюстрацыйныя. Вобразы тут неглыбокія, непераканаўчыя. У многім гэта датычыць і лепшых кампазіцый «трактаразаводскай» серыі — «Маладзёжная брыгада» і «Працоўная перамога». Праз наўмысную спрошчанасць кампазіцыйнай пабудовы фігур у карцінах праглядвае звычайнае пазіраванне персанажаў. Да простага фіксіравання натуры зводзяцца і некаторыя партрэты, створаныя Сухаверхавым. Але ў апошні час мастак пераадольвае гэтыя недахопы ў сваім жывапісе. У партрэце ўдарніка камуністычнай працы Шышко мы заўважаем новыя пошукі мастака і ў галіне жывапісу, і ў кампазіцыі, хаця, праўда, і гэты партрэт нельга далучыць да прынцыповых удач.

Ідучы ў майстэрню да Уладзіміра Сухаверхава, я хацеў атрымаць адказ на адно пытанне, якое даўно мяне мучыць: няўжо мастак, які стварыў такую ўдалую карціну на партызанскую тэму, як «За родную Беларусь!» (дарэчы, яна напісана ў 1948 годзе), лічыць, што гэтым і вычарпаў свой багаты вопыт мастака-партызана, непасрэднага ўдзельніка барацьбы? У яго ж было столькі малюнкаў. ёсць вопыт работы над акварэльнымі партрэтамі партызан. Мабыць, мы можам чакаць ад мастака новых твораў на гэтую хвалюючую тэму.

Пачуўшы маё пытанне, Уладзімір Паўлавіч усміхаецца. Так, сапраўды, гэтага чакалі ад яго раней, чакаюць і зараз. Ды і сам ён некалі, яшчэ ў партызанскім атрадзе, марыў, што пасля вайны напіша не адно палатно пра сваіх баявых сяброў.

Ён паказвае даўно ўжо выкананы эскіз карціны пра партызан на баявым заданні. Мастак пабудаваў яго на моцнай і рэзкай дынаміцы фігур, на кантрастах святла і ценяў, на выразнасці сілуэтаў. Але эскіз так і застаўся эскізам...

— Разумееце, — гаворыць Уладзімір Паўлавіч, — я не магу прымусіць натуршчыка сядзець, стаяць або рухацца так, як гэта рабілі партызаны. Тым больш не прымусіш сённяшняга чалавека адчуваць тое, што адчувалі тады, у партызанскім лесе... Калі я думаю пра гэта, асабліва востра адчуваю непапраўнасць страты малюнкаў, зробленых непасрэдна ў атрадзе...

Я разумею, што гэта ў нейкай меры адказ на маё пытанне, у нейкай меры — адказ мастака самому сабе, адказ на бясконцы роздум над тэмай, якая не можа яго не хваляваць.

Так, мастак шмат думае пра перажытае ў векапомныя гады, ён, мабыць, выношвае ў сэрцы вобразы тых гадоў, доўга не рашаецца пераносіць іх на палатно, баючыся няшчырасці, фальшу. Ён не хоча, каб тое дарагое, што ён называе памяццю сэрца, атрымала недасканалае ўвасабленне.

У творчай біяграфіі мастака — і ўдзел у «самадзейным» партызанскім часопісе «Полымя», некалькі экземпляраў якога ўцалелі і захоўваюцца ў Музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ў БССР, і творчая садружнасць з самадзейнымі мастакамі ў пасляваенныя гады. Па эскізах Ул. Сухаверхава гродзенскія тэкстыльшчыкі саткалі некалькі пано, сярод якіх найбольш цікавае — «Ленін і народ».

З першых жа пасляваенных гадоў па сённяшні дзень Уладзімір Сухаверхаў займаецца педагагічнай працай — спачатку ў Мінскім мастацкім вучылішчы, пасля ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце. Многія вядомыя сёння беларускія мастакі — выхаванцы Уладзіміра Паўлавіча.

Ён пазбягае гаварыць дэталёва пра новыя творчыя задумы. Але майстэрня сведчыць, што яны ёсць і ажыццяўляюцца.

Уладзіміру Паўлавічу споўнілася шэсцьдзесят гадоў. А ён паранейшаму энергічны, бадзёры, працуе натхнёна. Значыцца, мы неўзабаве сустрэнемся з яго новымі палотнамі — і пра нашых сучаснікаў, і пра ягоных сяброў па зброі, тых, пра каго — памяць сэрца...

С. ПЕТЭРСОН.

ЧЫТАЧЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

□ На чарговыя занятні народнага універсітэта культуры Уздзенскага раённага Дома культуры былі запрошаны артысты Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Музыказнаўца Э. Язерская прысвяціла сваё выступленне класікам камернай музыкі. А камерны аркестр пад кіраўніцтвам Алега Янчанкі выканаў творы Гендэля, Баха, Бізэ. У канцэрце прыняла ўдзел спявачка Э. Зігер.

С. МІХЕД.

□ Краснапольская раённая бібліятэка правяла канферэнцыю чытачоў па зборніку вершаў і паэм «Тваё далоні» лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Аляксея Пысіна. Аб творчасці паэта-земляка гаварылі чытачы Л. Багам'я, Н. Шалаева, Г. Яўсеенка, Р. Махавікова, Ю. Карчан. Была выказана прапанова правесці абмеркаванне творчасці паэта ва ўсіх клубах і бібліятэках раёна.

С. СЯМЁНАЎ.

□ Споўнілася дзесяць год Лепельскай дзіцячай музычнай школе. З гэтага выпадку тут адбыўся вялікі юбілейны канцэрт. З такім жа канцэртам вучні і выкладчыкі школы выступілі ў Доме адпачынку «Лясныя азёры».

А. АРЦЕМАЎ.

□ Глыбаўская сельская бібліятэка Рэчыцкага раёна абслугоўвае 300 чытачоў — рабочых саўгаса «Падалессе». У аддаленых вёсках бібліятэка арганізавала тры перасоўкі. Умела прапагандуе кнігу загадчык бібліятэкі-перасоўкі токар саўгаса Рыгор Рудзенка.

А. ЛІХАЧ.

□ Самадзейныя артысты Мінскага радыётэхнічнага інстытута наладзілі шэфскі канцэрт у калгасе імя Мічурына Мядзельскага раёна. Гарачымі воплескамі сустракалі калгаснікі кожны нумар канцэртнай праграмы гасцей. А яна была цікавай і разнастайнай. Выступалі чытальнікі, салісты-спевакі, ансамбль гітарыстаў, паказваліся вясёлыя інтэрмедыі.

Л. РУЛЕЎ.

□ У пасёлку баранавіцкіх тэкстыльшчыкаў пачалося будаўніцтва новага Палаца культуры. Гэта будзе збудаванне са шкла і жалезабетону. У ім размесціцца глядзельная зала на 800 месц, спартыўны комплекс і пакоі для аматараў мастацкай самадзейнасці.

У новым годзе тэкстыльшчыкі атрымаюць яшчэ адзін падарунак — шырокаэкранны кінатэатр на 400 месц.

В. БАРОНІН.

КЛУБ «ЛІРА» І ЯГО ГОСЦІ

Тры гады назад выкладчыца Гродзенскага гарадскога прафесіянальна-тэхнічнага вучылішча хімікаў Вольга Басарыгіна прапанавала стварыць клуб аматараў літаратуры і мастацтва. Навучэнцы падтрымалі гэтую прапанову і назвалі сваё першае творчае аб'яднанне «Лірай». Сярод членаў клуба — пачынаючыя паэты і музыканты, самадзейныя акцёры і спевакі, фотааматары і мастакі.

У госці да аматараў літаратуры і мастацтва прыходзяць артысты Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра, а навучэнцы вучылішча прысутнічаюць на кожнай іх прэм'еры.

Гродзенскія мастакі вучаць «лірнікаў» разумець мастацтва, расказваюць пра сваю работу. Цікавасць да іх творчасці ў навучэнцаў надзвычай вялікая. Не праходзіць у горадзе ніводнай мастацкай выстаўкі, на якой бы яны не пабывалі.

Сустракаліся аматары літаратуры з пісьменнікамі Анатолем Астрэйкам, Данутай Бічэль-Загнетавай, Аляксеем Карпюком. А нядаўна госцем клуба «Ліра» быў брат народнага песняра Беларусі Якуба Коласа. Шмат цікавага пра жыццё і творчасць паэта расказаў юнакам Іосіф Міхайлавіч Міцкевіч. Ён прачытаў раздзелы з паэмы «Новая зямля» і іншыя вершы паэта.

На здымку — Іосіф Міхайлавіч Міцкевіч гутарыць з выкладчыцай В. Басарыгінай і навучэнцамі вучылішча.

І. МІХАЙЛАЎ.

Вось яны, персанажы Г. Дубава — прадавец кніг, прадстаўнік старшыні заўкома, дырэктар Інстытута ўваскрашэння людзей, старая.

АКЦЁРЫ І РОЛІ

ЧАТЫРЫ ХАРАКТАРЫ

ГОЕРГІЙ ДУБАЎ У «КЛАПЕ»

НЕ ТАК ужо часта сустракаюцца спектаклі, якія давалі б магчымасць гаварыць не аб «акцёру і ролі», а аб «акцёру і ролях». І вось — «Клоп» Маякоўскага ў Тэатры імя Якуба Коласа. Мноства персанажаў — каля ста пяцідзесяці. Калейдаскоп пераўвасабленняў. Але для таго, каб гэта былі **пераўвасабленні**, а не **пераапрананні**, трэба кожную ролю зрабіць характарам.

І вось — акцёр Георгій Дубаў.

...Цвідавы пінжачок, клятчасты шалік і вялізная клятчастая кепка — амаль што уніформа бізнесмена нэпаўскіх часоў. А паміж кепкай і шалікам — саладжава-прыгожанькі твар: гуллівая, яўна пафарбаваная эспаньёлка, хцівa-румяны рот і вочы — прыжмураныя, з паволокай, томныя, абяцаючыя... Гэтакая грымучая сумесь рэспектабельнасці і непрыстойнасці, чалавек, здольны на ўсё...

У агульным карагодзе прадаўцоў, якія прапануюць свае тавары, голас яго гучыць адкрытым здзекам: ён ставіцца з пагардай да гэтых гандляроў, дробных уласнікаў, яго тавар — не гузікі, з-за якіх не варта разводзіцца, і нават не лепшыя рэспубліканскія селядцы, яго тавар — «інтэлектуальны», вытанчаны. Ён, калі хочаце, кніганоша, нават — асветнік. Рэкламуе ён «Сто пяць вясёлых анекдотаў былога графа Льва Мікалаевіча Талстога, замест рубля дваццаці — пятнаццаць капеек...» Але калі вы зацікавіцеся — знойдзецца і які-небудзь іншы «тавар». Вы нават і не здагадваецеся, што ён можа вам прапанаваць, гэты ліслівa-высакамерны чалавечак, адзін з тых, якіх трапна празвалі «адрыжкай нэпа».

...Ён узбег на сцэну і стаў, як укапаны, але фігура яго парывалася. яшчэ наперад, ён быў нібы пёс, які чакае наступнага загаду гаспадара. Ён узбег на сцэну, чалавек, нават не названы імем — проста госць. Падпяразаны раменьчыкам, у наваксаваных ботах, з партфелем у руцэ — такі падкрэслена дзелавы, непарадны, заклапочаны: гэта «чырвонае вяселле» для яго — службовае мерапрыемства, а ён, няхай не сам «праваднр таварыш Ласальчанка», а толькі яго пасланец, — тут госць доўгачаканы, без якога не пачнуць. І ён захапляецца сваёй аднадзённай значнасцю, славай «нашага паважанага правадыра, таварыша Ласальчанкі» і тым, што яго — ЯГО! — чакалі і зараз падлізваюцца...

Але нядоўгае панаванне яго вельмі хутка канчаецца. У п'яным чадзе прысыпкінскага вяселля ўжо не да яго. Хто ведае, можа, абнеслі якой стравай, можа не так што сказалі, але вось ужо на твары яго, які да таго выпраменьваў ззянне, — п'яная крыўда, а вакол пустата, госці крычаць, п'юць, танцуюць. А ён — ЁН! — адзін... Успомніліся яму ранейшыя крыўды, і гэты чалавек ускоквае, кідаецца ў вадаварот скандальнай бойкі, што ўспыхвае на вяселлі, хапае шынку і лупцуе ёй па галовах усіх, хто трапляе пад руку. І вось ужо іх не адрозніш адзін ад аднаго — яго і гасцей, бо ўсе яны, здаецца, аднолькавыя, сытыя, прагныя хцівыя: «мурло мешчаніна»!

...Замілаваны старэнькі, сівыя кудзеры, рэдкая, амаль празрыстая сярэбраная бародка, увесь светлы і ўвесь — усмешка: то саркастычная, то адкрыта-радасная, то падбадзёрваючая. Старшыня інстытута ўваскрэшання людзей. Успомніце: яго маналог чыста службовы, адкуль узяцца характару? А Дубаў выляпіў характар. Толькі такім словам, якое ўжываецца празмерна часта, хочацца назваць тое, што зрабіў акцёр.

Яго герой — зусім не аб'ектыўны сузіральнік, ён даўно прыняў рашэнне — ажывіць знойдзенага чалавека. І зараз, праводзячы працэдуру галасавання, гарыць ад нецярпення, іранізуе над тымі, хто прапануе адкласці размарожванне, злуе на тых, хто адмоўна адносіцца да яго ідэі, падбадзёрвае і прыспешвае сваіх прыхільнікаў. Маленькі мікрафон так і скача ў рухавых пальцах чалавека з вострымі, як бураўчыкі, вачыма. А чалавек той прытанцоўвае на месцы, і падрыгвае нагамі, і ў голасе ў яго то нечакана пяшчотныя ноткі, то раптам здзеклівыя. І ў самы адказны момант ён робіцца знешне велічным і на ўвесь голас крычыць: «Помніце, помніце і яшчэ раз помніце: мы галасуем чалавечае жыццё!».

І, нарэшце, яшчэ адна роля Г. Дубава ў «Клапе». Старая кабета з «Клуба стогадовых». Гэтая асоба ўсяляк імкнецца прымусіць вас забыць яе больш чым шаноўны ўзрост: кульгаючы, старая ўпарта ўзбіраецца на таўсценныя, падобныя на пні, абцасы, нацягвае моднае па тым часе плацце з велізарнымі кветкамі, памятаючы, што нехта ў маладосці — «зусім, зусім даўно» — сказаў ёй: «Ваш стыль — цыганскі». Так гераіня Дубава і прытрымліваецца свайго «стылю» — усцягвае каралі, стракатую касынку, як і ў маладосці, механічна паўтарае прыёмы спакусніцы. І яе «а я памятаю, як яшчэ даўней, зусім-зусім даўно» гучыць какетліва, томна... (Гэтая роля Г. Дубава ў «Клапе», якая выклікае самы бурны рогат залы, мне здаецца сыгранай празмерна буфанадна).

Майстар вострай і дакладнай дэталі, то з'едліва іранічнай, то мякка-лірычнай, то злосна выкрывальнай, Георгій Дубаў бывае яркім у самай маленькай ролі. Калі толькі ёсць у ёй прастора для фантазіі, тое, без чаго Дубаў не мысліць свайго існавання на сцэне, — «рысачка навізны» абавязкова з'явіцца ў яго сцэнічным персанажы.

І ў тым, што ў «Клапе» рэжысёр Барыс Эрын даручыў Дубаву чатыры ролі, мы бачым не проста выйсце са становішча ў многанаселеным спектаклі, а перш за ўсё разуменне прыроды гэтага акцёра і прадбачанне, што чатыры гэтыя ролі будуць вернымі і прыкметнымі мелодыямі ў паліфаніі спектакля.

Л. БРАНДАБОЎСКАЯ.

САЮЗ РАЎНАПРАЎНЫХ

НОВЫ ДАКУМЕНТАЛЬНЫ ФІЛЬМ

Трыццатае снежня дваццаць другога года. Ідзе пасяджэнне Першага Усесаюзнага з'езда Саветаў. Упершыню ў Маскве сабраліся дэлегаты ўсіх рэспублік. Гісторыя ўручыла ім лёс велізарнай краіны. І дэлегаты з энтузіязмам прымаюць Дэкларацыю і Дагавор аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Гэтымі унікальнымі кадрамі пачынаецца карціна «Саюз раўнапраўных», якую па сцэнарыю Эзры Мар'ямава на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў паставіла рэжысёр Седа Пумпянская (аператары Георгій Епіфанаў і Анна Папова).

Фільм апавядае аб дзейнасці Леніна па стварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, аб яго барацьбе за ўвасабленне ў жыццё марксісцкіх прынцыпаў у вырашэнні нацыянальнага пытання.

Удзельнікі здымачнай групы многа часу правялі ў архівах і музеях Масквы і Ленінграда, Кіева і Тбілісі, Баку і Ташкента. Яны шукалі дакументы, фатаграфіі. Былі прагледжаны тысячы метраў кінахронікі мінулых гадоў. Усё гэта дало магчымасць уключыць у карціну унікальныя кадры і фотадакументы.

На экране праходзяць людзі, якія ператваралі ў жыццё ленінскія ідэі, працавалі побач з Ільічом. Гэта яго верныя саратнікі — Сяргей Кіраў, Міхаіл Калінін і іншыя.

Кінематаграфісты падкрэсліваюць важную думку аб тым, што нацыянальная палітыка, якую нязменна праводзіў Ленін, адлюстроўвала волю самога народа, адпавядала яго спадзяванням. Волю гэту выказваў і ўраджэнец узбекскага кішлака Юлдаш Ахунбабаеў, які стаў першым прэзідэнтам Савецкага Узбекістана, і дваццацішасцігадовы старшыня першага Савета Народных Камісараў Татарыі Саід Галіеў. Справу Леніна ў Азербайджане самааддана адстойвалі байцы бальшавіцкай гвардыі Нарыман Нарыманаў і многія іншыя. Яны няспынна тлумачылі, што толькі саюз працоўных усіх нацый, толькі перамога сацыялізма могуць даць народам сапраўднае вызваленне і незалежнасць.

Карціна навочна паказвае, што год дваццаць другі стаў годам вялікага вызваленчага руху народаў новай рэвалюцыйнай Расіі. Народжаны іх воляй і розумам Саюз раўнапраўных рэспублік Краіны Саветаў вытрымаў вялікія выпрабаванні і цяпер мацнее і працвітае.

Галіна РАТАМСКАЯ, (АДН).

ТАК ВЫЯЎЛЯЮЦЦА ТАЛЕНТЫ

Выкладчыца маляvання дашкольнага аддзялення Пінскага музычнага вучылішча Марыя Іванкова шырока знаёміць сваіх выхаванцаў з усімі відамі выяўленчага мастацтва. Яны малююць з натуры, займаюцца лепкай, вывучаюць творчасць вядомых мастакоў.

У вучылішчы часта наладжваюцца выстаўкі работ навучэнцаў дашкольнага і школьнага аддзяленняў. Вось і нядаўна тут адкрылася выстаўка работ навучэнкі першага курса Ніны Вільчэўскай. Яна экспануе 27 жывапісных работ. Тут нацюрморт, пейзажы яе роднай вёскі Ставок, партрэты сяброўак і родных.

Ф. МАРЦІНКОЎСКАЯ.

Літаратура і мастацтва 2
Аўторак, 7 студзеня 1969 года.

ЧАСОПІСЫ ў студзені

ПОЛЫМЯ БЕЛАРУСЬ МАЛАДОСЦЬ

«ПОЛЫМЯ» У раздзеле паэзіі — «Паэма дарог» Сяргея Грахоўскага, вершы Антона Бялевіча, Анатоля Вялюгіна, Ніны Тарас, Еўдакіі Лось, Льва Мароза, Генадзя Бураўкіна, Анатоля Астрэйкі, а таксама «Ода Саюзу Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік» Арліна Арлінава (пераклад з балгарскай Ніла Гілевіча). Раздзел прозы прапануе чытачам аповесць Леаніда Гаўрылкіна «Летняя знічка», апавяданні Рамана Сабаленкі, Віктара Карамазава, Алеся Асіпенкі, Уладзіміра Дамашэвіча і Алеся Масарэнкі.

Публіцыстычныя артыкулы П. Коханава «Слаўнае пяцідзесяцігоддзе» і генерала арміі П. Батава «Бітва за вызваленне Беларусі» прысвечаны юбілею БССР і КПБ.

Нарыс В. Якавенкі «Зведай сваю зямлю» расказвае пра геалагічную разведку нафты Беларусі.

У раздзеле навукі змешчаны артыкул Г. Герасіменкі «На пачатку дзяржаўнага будаўніцтва»—пра мерапрыемствы Камуністычнай партыі па стварэнні новага кіруючага апарату ў першыя гады пасля Кастрычніка.

Артыкулам Я. Семяжона «А як выйшла ў людзі!» (пра беларускую літаратуру на міжнароднай арэне) адкрываецца раздзел крытыкі і літаратуразнаўства. Змешчаны таксама артыкулы М. Арочкі «Першы паэтычны падрахунак» (пра паэзію Р. Барадуліна), Ул. Калесніка «Старонкі беларускага рамантызму» (аб заходнебеларускай паэзіі 20-х гадоў), Я. Саламевіча «Адам Гурыновіч—фалькларыст» (да 100-годдзя з дня нараджэння паэта).

Раздзел «Сярод кніг» складаюць рэцэнзіі Г. Мікалаева—на кнігу «Табе, Беларусь», Ю. Гаўрука—на кнігу Я. Хялемскага «Ключ», В. Тараса—на аповесць І. Пташнікава «Тартак», А. Сямяновіча—на «П'есы» У. Галубка.

«МАЛАДОСЦЬ» Адкрывае нумар вялікая падборка вершаў Петруся Броўкі. У раздзеле паэзіі і прозы змешчаны таксама вершы Анатоля Грачанікава, Юрася Свіркі, Сяргея Панізніка, Юрася Пісарэнкі, Канстанцыі Буйлы, аповесць Эдуарда Ярашэвіча «Сцэны свайго дома», навела Алеся Ліпнёвага «Маці» (публікацыя С. Шушкевіча), апавяданні Уладзіміра Мехава і Аляксандра Казанцава (пераклаў Анатоль Кудравец).

Адаму Гурыновічу (да 100-годдзя з дня нараджэння) прысвечаны артыкул Д. Гальмакова «З думкай пра народ».

В. Шматаў у артыкуле «Бронзай зазвініць» разглядае работы беларускіх мастакоў, прысвечаныя М. Багдановічу і яго творчасці.

Сярод іншых матэрыялаў чытачы знойдуць нататкі Я. Крупені пра дасягненні кінематаграфістаў маладых краін Афрыкі, артыкул алімпійскага чэмпіёна А. Мядзведзя, «Усмешкі маладосці».

С. Руціч дзеліцца ўспамінамі пра сваіх сяброў па зброі—партызан і падпольшчыкаў Брэстчыны ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

«БЕЛАРУСЬ» Друкуюцца лірычны рэпартаж Генадзя Кляўко «Ад Оршы да Брэста», вершы Еўдакіі Лось, Ніны Шкляравай, Васіля Макарэвіча, мангольскага паэта Дашдаржыйна Нацагдоржа (пераклаў Міхась Калачынскі), апавяданні Міколы Гамолкі і Васіля Хомчанкі.

Шмат публіцыстычных матэрыялаў прысвечана 50-годдзю БССР і КПБ. Чытачоў часопіса віншуюць са слаўным юбілеем лётчык-касманаўт СССР, Герой Савецкага Саюза П. Паповіч, галоўны рэдактар часопіса «Дружба народов», сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР С. Баруздзін, народны паэт Латвіі Ян Судрабкалн.

О. Лонскі расказвае пра ўрачыстасці, якія адбыліся напярэдадні 50-годдзя БССР і КПБ у Смаленску. Змешчаны фотарэпартаж «Беларусь юбілейная».

У. І. Леніну прысвечаны публіцыстычны артыкул кандыдата гістарычных навук В. Самашэнкі «Светач для ўсёй планеты».

Нарыс А. Есакова «Поціск рукі»—пра брыгадзіра сталяроў Мінскага вагона-рамонтнага завода імя Мяснікова, нарыс В. Дончыка «Вынаходнік»—пра канструктара сельскагаспадарчых машын, загадчыка аддзела Доўскай эксперыментальнай базы Ю. Карнацкага.

Пад рубрыкай «Па гарадах і раёнах БССР» змешчана нататка М. Секушэнкі «Чавусы».

Сярод іншых матэрыялаў часопіса чытачы знойдуць рэпартаж Ю. Стрэшына з Палаца культуры вёскі Расна на Брэстчыне, карэспандэнцыю В. Тумеля «Была ў Аколіцы ГЭС» з вёскі Аколіца Мінскага раёна, нататку І. Турэцкага «Аднагодак рэспублікі» (пра Мінскі завод «Бальшавік») і інш.

У раздзеле «Новыя кнігі» друкуюцца рэцэнзіі Н. Валовіка—на кнігу «Табе, Беларусь», А. Шаўні—на кнігу ўспамінаў С. Шушкевіча «Вяртанне ў маладосць» і А. Марціновіча—на зборнік вершаў П. Пруднікава «Час майго нараджэння».

Леў МАРОЗ
(«Полымя»)

БЕЛАРУСЬ МАЯ

Вёска стрэнецца незнаёмая,
Горад вырасце—б'ю чалом.
У любым кутку — быццам
дома я.
Беларусь, ты мой родны дом!

Ты напоўнена працай-гоманам,
Бачу, як на усе бакі
Ад Бярозы-ракі і Нёмана
Шчасце селіцца на вякі.

Быў прыняты я Белай Вежаю,
Быў у Нарачы у гасцях...
Ты у квецені ці аснежана —
Цёпла мне на тваіх шляхах.

Вабіш, вабіш усіх разлогамі
І лагоднасцю слаўных месц.
На тваёй зямлі, мая строгая,
Помнік мужнасці — горад
Брэст!

Непанадна век будзе ворагам
Падысці к тваім рубяжам...
Што табе—і мне вечна дорага,
Вечна дорага усім нам.

Еўдакія ЛОСЬ
(«Полымя»)

ПАРТЫЗАНСКАЯ ЗЯМЛЯНКА

Спарахнелі вянцы пакрысе,
сыраежкі пайшлі па страсе...
А вакол—непраходны гушчар,
заімшэлыя сосны—да хмар.
Пад нагамі—іржавая вось,
у ягодніку—белая косць:
абглыдалі яе
звяры,
адзванілі па кімсь камары...

...Ля зямлянкі—зямлянка.
І шум лесавы.
На сасне за сем вёрст—
як бацян, вартавы.
Над балотнаю безданню
кладка плюшчыць,
самакруткі агеньчык ля кузні
блішчыць.

Ад пякарні пад грабам—
жытнёвы душок,
канавязь патаемная,
сена стажок.
І шпіталь...
Каб гаіліся раны хутчэй,
каб слабыя не бачылі злосных
вачэй,
каб жвавей пад гамонку
вышынных вятроў
станавіліся ў строй змагароў...

Гаварылі ў атрадах:
трава-мурава...
Гаварылі: другая Масква!..
І, канаючы нават, на той
мураве
сумавалі па першай Маскве.

Васіль МАКАРЭВІЧ.
(«Беларусь»)

■ ■ ■

Бярозы, выносістыя і рослыя,
гасцінец прамы
у абдымкі бяруць.
Чую парыпванне бяросты
у імені тваім,
Бе-ла-русь!..

Рамонкамі вышыты, васількамі
твая хусціна,
настольны абрус.
Вякамі ў купалле шчасце
гукала
І прычакала яго,
Беларусь!

Адвага з мужнасцю ў пашане
крышыла чужыя танкі на друз.
Сабраліся кантыненты ў ААНе,
і месца сваё заняла
Беларусь.

Не слухала часам знаўцаў
рахманых,
бурыла дол, не шкадуючы рук;
ніхто не жартуе цяпер —
бульбяная,
а кажа—
і нафтавая Беларусь.

Такая звабная, як брусьнічка,
што не праспала зару,
ты кружыш Лявоніхай
у чаравічках
на сцэне Крамлёўскай,
Беларусь.

Чаму, скажы, страпянецца
сэрца,
калі над рэчкай, дзе гулкі рум,
зязюля з бору мне
адгукнецца
балюча і светла:
— Бе-ла-русь!..

Анатоль ГРАЧАНІКАЎ
(«Маладосць»)

СОЖ

Асенні Сож
Спружыніўся, як сталь,
За дзень адбіўшы зазімак
зласлівы.
Яму бліснчасты б месячык ўдаль
Пагнаць па сіняй плыні ганарліва.

Але цяпер навокал ні душы.
Замоўклі нават
Гаваркія стромы.
І Сож агні павольна прытушыў,
Нібы заплюшчыў вочы ён
ад стомы.

Што бачыцца яму ў трывожных
снах!
Амаль да дна пранізаны вятрамі,
Сівее сіні Сож на скразняках,
Як чалавек,
Пакінуты сябрамі.

Юрась СВІРКА
(«Маладосць»)

НАЧЛЕГ

Дарога з Бягомля вяла і вяла
То гаем, то лугам, то полем.
І ў лес прывяла,
Дзе няма ні сяла,
Ні варты зялёных тапаляў.

Тут елкі і сосны—куды ні зірні.
На вырубках—чырвань маліны.
Паслухай—
Пачуеш з лясной цішыні
Чаплыў камарынай малітвы.

Правалы зямлянак,
Сівыя імхі
Не лёгка з калодаў скалоціш.
Даверлівым вокам з-пад елак
глухіх
Міргне партызанскі калодзеж.

Іскрыўся агонь да высокіх ялін,
Дрыготкі, над вогнішчам віснуў,
Нібыта тачыў ён адцягнуты клін,
Каб цемру тугую расціснуць.

І ціха было у абшары лясным.
Вузелі прасветы палянак.
Палаткі застылі на ўзгорку
крутым,
Нібы надбудовы зямлянак.

Драмалі ў палатках.
Якія там сны!
Тачыўся ўспамін, быццам корань.
І мулка было ад апошняй вайны
На гэтай зямлі непакорнай.

З палаткі я доўга глядзеў
на касцёр,
Які дагараў і хістаўся.
І ціснула неба мільярдамі зор,
Каб лепш я з мінулым зрастаўся.

Генадзь БУРАЎКІН
(«Полымя»)

■ ■ ■

Сябрам-равеснікам

Кажуць, хлопцы,
Што доўга стаіць ля двара
У рабочай ватоўцы
Нашай сталасці мудрай пара.

Пазірае на нас,
разважае:
Пастукаць у веснічкі
ці
Незнаёмай жанчынай
Праз нашыя вокны прайсці.

А вось тыя, другія,
Хто здаецца за нас не старэй,
Спадабацца змаглі ёй,
Не трымалі яе ля дзвярэй,

Запрашалі на покуць,
Як госцю, садзілі за стол
І дзялілі па-брацку
Салдацкую чарку і соль...

Нам прасцей.
Нашы дзеці без хлеба
ў кутку не крычаць.
Для гасцей
Нам не трэба
дабра пазычаць.

Мы сталеем інакш.
Лёс нам выпаў другі.
А ўсё роўна трывога
Ля вачэй пакідае кругі.

Усё роўна турботы
Не даюць нам заплюшчыць павек.
І хапае гаркоты —
Не скупіцца на гэта наш век.

А што часта жартуем
І з многага кпім,
Дык таму,
што дзяцінства
Было ў нас на радасць скупым.

І не кліч нашу старасць,
Не ківай нам здалёк мімаходзь
Ты заходзь да нас, сталасць,
Нібы гаспадыня, заходзь.

Малюнак мастака Ф. Бараноўскага да аповесці Э. Ярашэвіча «Сцэны свайго дома» («Маладосць»).

Віктар Карамазаў

Жаваранак

АПАВЯДАННЕ

(«Полымя»)

Прыехаў ён апоўначы, калі ўсе даўно спалі. Гэтак позна ліфт не працаваў, і пакуль падняўся на шосты паверх—стала горача. Тузануў дзверы, але ніхто не азваўся. На сцяне згледзеў кнопку электрычнага званка, і ў заспанай галаве ляніва варухнулася думка: тут не вёска, трэба званіць.

Пазваніў.

За дзвярыма нешта рыпнула, усё роўна як старая спружына, і сціхла.

— Хто там?— пачуўся, нарэшце, Вольчын голас.

— Я гэто.

— Сцёпка?

— Адчыняй.

Ён увайшоў у вузкі калідор, які заўсёды нагадваў яму вясковы запечак, прычыніў за сабой дзверы і, як у сваёй роднай хаце, ведаючы, што да чаго, узяў дзверы, нібыта сабаку Арсіка, на ланцужок. Затым паставіў ля сцяны свой маленькі чамадан, ды векам на калідор, каб усім былі відаць панаклееныя на века малюнкі—птушыныя галовы і сярод іх, на самай сярэдзіне века, галава прыгажуні на доўгай голай шыі. Дома спачатку быў пабойваўся, што сястра стане лаяць, згледзеўшы размаляваны чамадан, ды затым пасмялеў, прыгадаўшы, што гэтак робіць не адзін ён. Цяпер нават пачынала руліць, каб сястра заўважыла гэтыя малюнкі. А яна прайшла міма, не звярнуўшы ўвагі. І тады ён падумаў пра сестрынога сына.

— Дзе ж Андрэйка?

— Дзе яму быць? Спіць.

— У спальні?

— Пачаў нешта баяцца адзін у зале. Што з ім зрабілася, розуму не прыкладу.

Андрэйка вучыўся яшчэ ў першым класе, аднак агульных інтарэсаў з ім Сцёпка меў куды больш, як з сястрой: той то напэўна ацаніў бы малюнкі на чамадане.

Успыхнула за ашклёнымі дзвярыма люстра, і, павесіўшы на вешалку шалёсткую, што явар пад ветрам, балонню, скінуўшы чаравікі і насунуўшы на ногі мяккія і цёплыя пантоплі швагра, Сцёпка ўвайшоў у залу.

— Есці хочаш?—спытала сястра.

— Не, я сыты.

— Дзе ж гэта наеўся?

— Па дарозе. У Стоўбцах перахапіў.

— Ну, ідзі хоць чаю выпі.

На кухні, прымасціўшыся на Андрэйкава месца паміж пасуднікам і халадзільнікам, ён піў гарачы, толькі з пліты, чай, густа закрашаны зеллем, якім швагер лячыўся. Насупраць, ля акна, у жоўтым квяцістым халаце сядзела сястра. Жаласлівымі, што ў цяляці, вачыма яна глядзела на Сцёпку, як усё роўна даўно не бачыла. Апошні раз, калі ён, праваліўшы ў інстытуце запар дзве сесіі, забраў назад свае дакументы і вярнуўся ў сяло, палюбоўнай размовы ў іх не атрымалася: сястра лаяла, а ён пад яе лаянку спяшаўся збіраць чамадан, каб больш не бачыць і сестрынай кватэры і горада, спяшаўся дамоў, хоць там чакала большая пёрка—ад бацькі. Затое цяпер Волька глядзела на яго зусім інача, як той раз, глядзела ціхамірна і лагодна, што цялё, цяпер яна была яму зноў неяк вельмі блізкая, свая, дамашняя. У гэтай шчырай блізасці чай піўся з незвычайнай асалодай, хоць, акрамя зелля ды цукру, у ім нічога больш не было. Сцёпка смела клаў масла на лусту смачнага шэрага хлеба, а зверху яшчэ крыў пласцікам падсохлага сыру: есці ўсё ж хацелася, бо ў дарозе не еў—збрахаў, што еў.

За сцяной амаль кацiным голасам нехта мармытаў, затым пачуўся ўдар, нібыта карова тропнула капытом у сцяну хлява, і Сцёпка не адразу здагадаўся, што гэта Андрэйка бушуе ў сне. Ён яшчэ раз пашкадаваў, што Андрэйка спіць, падумаў пра свой чамадан з малюнкамі на веку і пра тое, што некалькі малюнкаў прывёз Андрэйку.

— Дык расказвай, што дома чуваць?

— А што расказваць?

— Як там бацька, маці?

— Звычайна. Бацька ў бальніцы.

— Што з ім?

— А-а... Скулка на бараду села.

— І аж у бальніцу трапіў?

— Нягож. Аперацыю рабілі.

— Ну, гэта не страшна.

— Але ж у сяле самая работа пайшла. Сеяць трэба.

— Доўга з такой хваробай трымаць не стануць.

— І з такой, кажуць, трэба сваё адбыць. Туды абы толькі трапіў...

— Ну, а як сяло?

— А што сяло? Працы і ў сяле ад пуза. У Матруны вяселле намячаецца. Малодшага жэніць, Геніка. Кажуць, як быццам гарадскую знайшоў. У райцэнтры на аўтобуснай станцыі касіркай робіць.

— І калі вяселле?

— Нібыта на май збіраліся. Калгас бычка з фермы адпусціў, гарэлкі ўжо назапасілі.

— Ты ўсё ведаеш.

— Кожны ў сяле ведае.

— Генік, скажу табе, малайчына. У вялікую навуку не ўдаўся, дык малую агораў. Ветэрынар—у калгасе не апошні чалавек. Ты во як будзеш?

— Старэйшы за мяне, таму і агораў. Прыйдзе час, я таксама...

— Дай жа бог.

— Самі абыдземося.

Сястра змаўчала. Яна сядзела насупраць брата і неадчэпна сачыла, як ён, абшчапіўшы парэпанымі ў гаспадарцы рукамі шклянку і не адрываючы яе, пякучую, ад стала, раз-пораз нізка схіляў галаў, смешна выцягваў насустрач да шклянкі круглыя губы і прыхапкам адсёрбваў чай. Караценькая, высмаленая на сонцы грыўка спадала на самыя вочы, такія ж вузкія, з кволым блакітам у глыбіні, як і ў яе самой; шыя выцягвалася над сталом кожны раз, калі ён адпіваў з шклянкі; шчокі, што ў дзіцёнка, пунсавелі адно малымі плямкамі—і ўсё гэта толькі ўзмацняла даўняе пачуццё да малодшага брата. Неяк ціха і непрыкметна яно паднялося ў яе душы і паступова мацнела: то калі аднойчы заўважыла, што ён слаба расце і куды меншы за сваіх аднагодкаў, то калі згледзела ў ім большую, як у іншых падлеткаў, сарамяжлівасць, то калі наязджала з Мінска ў роднае сяло і там бачыла яго, нярослага і нядужага, запрэжаным у цяжкую мужчынскую працу. А найбольш паперажывала за Сцёпку апошні год, калі ён, у сяле скончыўшы дзесяцігодку, прыехаў у горад паступаць у інстытут. Выбралі б вучэнне па сілах, то можа б усё і атрымалася, як хацелі, бо школу ледзьве на траякі скончыў—якіх ужо там ведаў можна было ад яго чакаць. Сваю слабасць у навуках Сцёпка разумеў сам, пра інстытут спачатку нават не марыў, прасіўся ў бацькі на курсы механізатараў. Да таго ж, больш за любую навуку ён любіў коней, Буронку, гусей, сабаку Арсіка, жыцця без усяго гэтага не мог уявіць. Ды бацька ўзяў верх. Бацьку руліла бачыць сына вучоным чалавекам, і Сцёпка вымушаны быў падацца ў політэхнічны інстытут. Экзамены, праўда, здаў, але на стацыянар не прайшоў па конкурсе, і яго залічылі на завочны. Вучыцца самастойна Сцёпка і зусім не змог. Месяцы два валыніў з першай сесіяй, пачаў абрастаць «хвастамі» і ўсю зіму валачыў іх за сабою, так і не здаўшы. Тым часам надышла другая сесія. Ён канчаткова засыпаўся і, зусім расчараваны ў навуках, забраўшы дакументы, вярнуўся ў сяло.

Цяпер ён моўчкі сёрбаў чай, і думкі яго былі, напэўна, самыя празаічныя і практычныя.

— А як у сяле вясна?—зноў запытала Волька.

— Роўная. Рунь харошая. Мясцінамі, праўда, жыта павымакла, але мала дзе. Міронаўка густа пайшла ў рост. Цяпер з азімых у нас пшаніцы напалам з жытам. Калгас будзе на адну міронаўку пераходзіць, бо дужа родзіць. Летась за цагельняй дала аж сорак цэнтнераў на гектары.

— Чаго добрага, так і з чорнага хлеба зведзяцеся.

— Хопіць і чорнага.

Апошнюю зіму, калі Сцёпка жыў у яе, Волька часта думала, якое яшчэ ён дзіцё. Але і тады варта было завесці гаворку пра сяло ды зямлю, скаціну ды гаспадарку, як пачынала яна дзівіцца, адкуль у яго галаве столькі мужчынскай развагі, і гэта ёй падабалася. Пра гаспадарку ён разважаў цюцелька ў цюцельку як той бацька: заклапочана звесіўшы над сталом упарты лоб, гаварыў неяк у нос, самавіта і важка выдаючы кожнае слова. Сталыя развагі не пасавалі яго квола-крамянаму, пацягнутаму маладым пушком твару, па-дзіцячы спушчанай на лоб грыўцы, і гэта неадпаведнасць часам аж да смеху пацяшала Вольку.

Дапіўшы чай, Сцёпка нарэшце моўчкі падняўся з-за стала, выйшаў у калідорчык і прынёс адтуль свой чамадан. Ён паставіў чамадан на стол перад сястрою і, шчоўкнуўшы замкамі, цікнуў на яе. Сястра адразу заўважыла на веку малюнкі, улавіла хітравата-насцярожаны позірк брата і, незадаволена ўздыхнуўшы, спытала:

— Знайшоў мастацтва! Ну-ну, пакажы...

— Нічога асаблівага,—з усмешкай і трывогай адказаў Сцёпка, але века падымаць не спяшаўся.

— Дзіцёнак ты, братуха,—не вытрымала Волька.—З Андрэем адны ў вас думкі. Той паналепваў гэтых забавак на школьны ранец, а ты на чамадан.

— Не адны дзеці налепваюць. Вунь на вакзале, як будзеш, прыглядзься. Не дзеці едуць.

— Хоць аднаму навучыўся ў горадзе.

— Ладна, не кусайся. Тут бацька мяса прыслаў. Авечку рэзалі. Нешта на ногі пала, хоць і цёпла ўжо. А гэта яйкі. А вось куртка Андрэйку. На лета самы раз. Любы дождж у ёй... На нейкім паралоне, ці што...

— Ага, на паралоне і ёсць. Андрэйка вельмі ж хацеў такую куртачку. Во ўжо радасці яму будзе.

Сястра адразу змянілася ў твары і нават з голасу, лёгка падхапілася з крэсла, разгарнула перад сабой куртку, агледзела яе з усіх бакоў, а потым зірнула на Сцёпку і мяккай цёплай далонню правяла па яго грыўцы.

— Ат,—незадаволена адхіліўся ён ад сестрынай рукі.—Не маленькі ўжо.

— Усё дзічышся.

Яны зноў перайшлі ў залу, дзе над нізкай столлю вісела люстра, падобная на белую эмаляваную міску. Тут жа стаялі неахайна заваленая кнігамі шафа, тэлевізар, канапа... Волька адчыніла на балкон дзверы, і ў пакой увайшло парнае паветра ночы, з вечара прамытае ціхім перадмайскім дажджом. Апошні дождж ліў якраз у той час, калі Сцёпка стаяў ля вакзала на трамвайным супынку, чакаючы першы нумар, ліў і потым, калі ён бег ад трамвая да сестрынога пад'езду. Замачыў не толькі сваю балонню ды кепку, але і ногі, бо на няроўным асфальце стаялі лужыны і абмінуць кожную было нельга: уначы, пад электрычным святлом, яны зіхацелі роўна з асфальтам. Насунуўшы на ногі шваграву пантоплі, Сцёпка не зняў чамусьці шкарпэткі, і ногі пачыналі стыць у мокрым.

Разам са свежым паветрам у пакоі павеяла духмянасцю набрынялых новай сілай пупышак і першых лісцікаў на каштанах, што ажывалі ўнізе, пад балконам. Пахла цёплай зямлёй і абуджаным на ёй жыццём.

Недзе за домам пачаў пілаваць старцёр. Пілаваў доўга, але машына ўсё не заводзілася.

У садку, які насупраць балкона акружаў дзіцячыя яслі, раптам, што перад канцом свету, была закрычала дзяўчына, ды тут жа сціхла... Як бы там нешта памірала і нештачка нараджалася.

Сястра вярнулася з балкона ў пакой, села за стол насупраць Сцёпкі, нейкі час моўчкі глядзела яму ў вочы.

— Што разглядаеш?—не вытрымаў ён.

— Думаю, як ты цяпер жыць будзеш.

— Проста. Сёння на камісіі ў ваенкамаце адседзеў.

— Можа яшчэ ў армію забяруць?

— Забіраюць.

— Няўжо?

Ёй раптам не паверылася, што Сцёпку могуць забраць у салдаты, хоць яна ведала, што яму ўжо дзевятнаццатая вясна, па якой хлопцы выпраўляюцца на ваенную службу. Але ж яны, тыя хлопцы, не такія, як Сцёпка. Волька прыгадала, як іхняе сяло на падводах, з гармонікамі ды песнямі, весела падпіўшы, праводзіла навабранцаў,—дык тыя былі куды здаравейшыя, буйныя, братуха супроць іх—дзіцё дзіцём.

— Няўжо праўда забіраюць? — спытала яшчэ раз, ужо з кволай усмешкай, быццам з надзеяй.

— Ну, праўда,—усміхнуўся і Сцёпка.

— Калі?

— Павінны ў маі, ды цяпер можа адтэрміноўку дадуць. З-за аперацыі.

— Якой аперацыі?

— На камісіі грыжу знайшлі.

— А божачкі!

— Не пужайся. Нічога страшнага.

— Адкуль яна ў цябе? Гэта ж падумаць—грыжа.

— Мала адкуль... Можа якое бервяно ня-лоўка ўзяў калі-небудзь на пупа.

Сапраўды, падумала Волька, мала адкуль... Яна прыгадала адзін леташні полудзень, калі, прыехаўшы з горада ў сяло, пакошаю несла мужчынам абед. Бацьку ўбачыла здаля, яшчэ не дайшоўшы да Нёмана, а Сцёпку ніяк не магла згледзець. Падумала, што змогся, небарака, недзе ў траве ляжыць, не чуючы ног. Ды, падышоўшы бліжэй, у высокіх стаўбунках конскага шчаўя і мяцёлках мятліцы разгледзела Сцёпкаву голую загарэлую спіну, выцвілую на сонцы галаву і над галавой—касcё. Мусіць, за жыканнем касы ён не чуў, як ззаду, зусім блізка, падышла яна, спынілася і доўга стаяла, глядзела, як аддана напінаецца ў касе ўсё яго малое цела. Тады ёй падумалася, што брат вось-вось прыстане, кіне касу, але ён усё ішоў ды ішоў за касою ад Волькі, і ўсё раўней жыкала каса, паступова губляючы ў траве сваю вясёлую песню. Яшчэ, таксама з пражытага, Волька прыгадала, як братуха валачэ са студні ў хату два вядры вады, як ён з даёнкаю сядзіць пад каровай, і зусім не з тае прычыны, што няма каму іншаму даіць Буронку, проста Буронка прывыкла, каб даіў Сцёпка,—яму лепш выдойваецца. Акрамя таго, ён пасвіў на

(Заканчэнне на 4-й стар.).

Пятрусь БРОЎКА
(«Маладосць»)

■ ■ ■

Прамчаліся дні, адшугалі,
Звароту ў былое няма.
Другімі з табою мы сталі,
Якімі — ты бачыш сама.

Здаецца — ранейшае неба,
Запал жа, у грудзях, не той.
Мне многа сягоння не трэба,
Хоць дзень, ды пабыць бы з табой.

Не трэба тваіх абяцанкаў,
Юнацкіх не звернем мы дзён—
А слова ласкавае ўранку,
Ласкавае слова на сон.

Ніна ТАРАС
(«Полымя»)

■ ■ ■

Не знаю, дзе ў дарозе падаб'юся
І на якой я адпачну вярсце,
Дзе зорцы больш маёй
не зіхацець,
Ды ведаю: краіна Беларусі
Калінай маладой усё цвіце.

А колькі сілы ў маладой расліне!
У квецені, між зелені садоў,
Пад ззяннем сонечным і небам
сінім
Яна цвісці ніколі не пакіне—
Праз сотню ці праз тысячу гадоў.

І будуць леты жніўныя заўсёды,
І будзе ўзімку лютаўскі мароз,
Буран часамі прашуміць праз
годы,
Часамі град наробіць летам
шкоды —
Ды дзеці не зазнаюць горкіх
слёз.

Якое шчасце выпала на долю
Табе, мой край, у памятны той
год,
Калі Кастрычнік даў народам
волю
І ты здабыў сабе другую долю,
Мой паднявольны, змучаны народ!

Цвіці, мая каліна, буйным цветам,
Галінкі ўсе да сонца ўзнімай.
Няхай табе ласкава грэюць леты,
Хай спеў вясёлы твой шуміць
над светам,
Як маладосць твая, як твой
святочны май.

«НЕМАН» № 1

Вершы М. Хведаровіча (пераклаў І. Васілеўскі), калмыцкага паэта М. Хонінава (пераклады Н. Палівіна і А. Нікалаева), К. Цітова складаюць раздзел паэзіі.

Часопіс друкуе аповесць І. Мялы «Чортава бярэма», гістарычную хроніку Б. Клейна «Доктар Русель» (пра нашага земляка, рэвалюцыянера-народавольца) і апавяданні М. Вышынскага (пераклалі Ул. Кудзінаў і Ул. Жыжэнка).

Раздзел публіцыстыкі адкрываюць нататкі Веры Вернігор пра справы і клопаты будаўнікоў-мантажнікаў. Рэктар Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута замежных моў Ф. Шмыгаў расказвае пра вучэбную, палітыка-выхаваўчую і навукова-даследчую працу свайго інстытута. Нарыс П. Місько «Заполле, песенная вёска» — пра вядомы народны хор вёскі Заполле Карэліцкага раёна.

Пад рубрыкай «Ёсць такія гарады» змешчаны нарыс В. Віктарава «Народжаны ракой» — пра г. Масты Гродзенскай вобласці.

Аляксей Слесарэнка дзеліцца ўспамінамі пра першыя выступленні ў кіно вядомага кінаакцёра Пятра Алейнікава.

У раздзеле мастацтва змешчаны нататкі А. Красінскага пра першыя гады беларускага кіно і артыкул Ул. Няфёда «Беларускі тэатр сёння».

І. Бас публікуе невядомыя матэрыялы і вершы з архіва паэта-рэвалюцыянера І. Гольц-Мілера, які доўгі час жыў і працаваў у Мінску.

Бібліяграфічны раздзел часопіса складаюць рэцэнзіі П. Селіванава—на кнігу «Барацьба за Савецкую ўладу ў Беларусі 1918—1920 гг.» (Зборнік дакументаў і матэрыялаў), С. Лакішыка — на паэму В. Фёдарава «Сёмае неба», Ф. Янкоўскага і К. Танюціча — на «Слоўнік рускіх народных гаворак», выдадзены ў Ленінградзе.

У нумары ёсць таксама раздзел «Розныя рознасці».

СЛОВА ПРА ПАЭТА-СЯБРА

ДА 70-ГОДДЗЯ СЦЯПАНА ШЧЫПАЧОВА

Я НЕ памылюся, калі скажу, што шматлікае ў савецкай краіне племя чытачоў і прыхільнікаў вершаў складаецца галоўным чынам з моладзі. Гэта зусім натуральна, бо паэзія ўспрымае свет па-маладому — ярка, буйна, выразна. Калі я прыгадваю сваю маладосць, звязаную з Вялікай Айчыннай вайной, дык памяць падказвае мне не толькі імёны мужных, вясёлых і добрых сяброў-аднапалчан, але і вершы любімых паэтаў. Паэзія была з намі ў воінскіх паходах, вяла ў бой, вучыла стойкасці, смеласці і справядлівасці. Я прыгадваю сёння бясконцыя брanскія лясы, непраходныя снежныя паляны, сакавіцкі блакіт, што праз свечвае ў небе над прасекамі, і памяць беспамыльнова падказвае мне радкі гэтых вершаў:

Опять весна над русскими полями.
Ты писем ждешь, недели торопя.
Их много с фронтовыми штемпелями
скопилось за два года у тебя.
Пускай у писем далека дорога
от обжитых землянок фронтовых,
но эти письма я руками трогал,
и ты, читая, будешь трогать их.

У гады цяжкіх выпрабаванняў гэтыя пяшчотныя, трапяткія, празрыста-чыстыя вершы мелі асаблівае ўздзеянне на чытачоў.

Іх, як і шмат якія іншыя, надзвычай папулярныя сярод моладзі тых гадоў, напісаў Сцяпан Пятровіч Шчыпачоў. Сёння, напярэдадні юбілею паэта, я думаю з пачуццём глыбокай чытацкай удзячнасці пра чалавека, які ўпісаў некалькі незабыўных старонак у гісторыю нашай сучаснай лірыкі. Напісанае Сцяпанам Шчыпачовым як бы стала часткай душы кожнага з нас.

Сцяпан Шчыпачоў належыць да таго літаратурнага пакалення, якое цяпер ужо называюць старэйшым. Яго шлях — у жыцці і ў мастацтве — тыповы шлях рускага паэта нашых дзён.

Ён нарадзіўся ў сяле Шчыпачы, што на Пермскай зямлі, у беднай сялянскай сям'і. Пазней паэт не раз успамінаў у вершах пра захады і світанні, пра гоман гракоў над бярозамі, пра басаногае дзяцінства, батрацкую маладосць, пра суровыя гады грамадзянскай вайны. Першыя вершаваныя спробы, якія вызначаліся шчырасцю і свежасцю, былі яшчэ далёкія ад дасканаласці па форме, і спатрэбіліся доўгія гады вучобы, настойлівага авалодвання культурай, у тым ліку і культурай верша, каб чытацкае прызнанне прыйшло да паэта. Здарылася гэта ўжо ў другой палове трыццатых гадоў. Менавіта тады паэт надрукаваў такія шэдэўры лірыкі, як «Сонца», «Сланечнік», «Зерне», «Святло зоркі». Гэта былі маленькія паэтычныя і філасофскія мініяцюры. Лаканічныя, чаканныя, некрыклівыя ў выказванні вельмі моцнага пачуцця, яны выгадна супрацьстаялі тагачаснай дэкларацыйнай рыторыцы, якая была тады ў модзе. Усім, напрыклад, запомніліся і палюбіліся вось такія вершы:

Мне кажется порой, что я
вот так и буду
жить и жить на свете!
Как тронет смерть,
когда — кругом друзья,
когда трава, и облака,
и ветер —
все до пылинки — это
жизнь моя!

Але вершам Шчыпачова была не ўласціва сузіральнасць. Яны былі напоўнены радасцю жыцця, фарбамі і гукамі нявыдуманай рэчаіснасці. Толькі чалавек бясконца ўлюбёны ў жыццё, шматфарбнае жыццё, мог напісаць вось так пра сланечнік: «Веснушчатый и рыжий, стоит он в картузе. Зачем сбежит он с грядки, он рад грозе».

З першых дзён вайны паэзія Сцяпана Шчыпачова ў баі з ворагам. Яго вершы — нешматслоўныя, мэтанакіраваныя, энергічныя, мужныя, пяшчотныя — друкаваліся на старонках «Праўды», у часопісе «Красноармеец», у франтавых шматтыражках, у армейскім друку, у баявых лістоўках. З ваеннымі вершамі вельмі ўдала суседнічалі ў паэзіі Шчыпачова і філасофская, і любоўная, і пейзажная лірыка. Усё гэта было азорана прасветленым гуманізмам.

Бывают женщины —
похожи
на чуть привядшие цветы.
Еще милее мне, дороже.
Еще желанней стала ты.

Пасля вайны паэт звярнуўся і да эпічнага жанру, стварыўшы некалькі паэм на актуальныя тэмы, і, хаця далёка не ўсё беззаганна ў гэтых паэмах, яны характэрныя сваім імкненнем глыбока і ўсебакова паказаць рэчаіснасць. Палюбілася чытачам проза Сцяпана Шчыпачова, асабліва яго лірычная аповесць пра дзяцінства — «Бярозавы сок».

Паэт шмат думае пра мастацтва слова, пастаянна трымае сувязь з літаратурнай моладдзю, вядзе шырокую перапіску з маладымі паэтамі, шчодра дзеліцца сакрэтамі майстэрства.

Мне цяжка сабе ўявіць, што нястомнаму вясёламу і шчасліваму чалавеку — Сцяпану Шчыпачову — ужо 70 гадоў. Зайздросна маладыя яго відушчыя вочы, зайздросна маладая і яго Муза.

Яўгеній АСЯТРОЎ,
літаратурны крытык.
(АДН).

МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК У ЗАПАЛЯР'І

На Кольскім паўвостраве вырашана стварыць музей-запаведнік вясковага дойлідства пад адкрытым небам.

Адкрыццё самага паўночнага ў Савецкім Саюзе музея такога роду выклікана тым, што пераважная большасць помнікаў гісторыі і культуры Запаляр'я знаходзіцца ў цяжкадаступных для турыстаў месцах.

Наведвальнікі музея пад запалярным небам убачаць драўляную царкву Успення — выдатны помнік XVII стагоддзя з сяла Варзугі (паўднёвае ўзбярэжжа Кольскага паўвострава), саамскую вежу (жыллё), своеасаблівыя паморскія хаты з паўднёвага берагу паўвострава, а таксама так званы «лабірынт», які з'яўляецца, паводле меркаванняў вучоных, культавым узвядзеннем каменнага стагоддзя.

Музей будзе створаны ў 50 кіламетрах на поўдзень ад Мурманска на беразе ракі Туломы. Тут маляўнічыя азёры, валунная града, бурныя парожыстыя рэкі, дрымучы лес,— адным словам, характэрны для Мурманскай вобласці пейзаж. Гэты раён змогуць лёгка наведаць савецкія і замежныя турысты, аматары зімніх відаў спорту і проста жадаючыя адпачыць на прыродзе.

Міхаіл ПАПОЎ,
карэспандэнт АДН.

ПА ЗАКОНАХ ЖАНРУ

НАТАТКІ АБ САВЕЦКІХ ПРЫГОДНІЦКІХ ФІЛЬМАХ

НІШТО, напэўна, не мае ў кінематографе такой прыцягальнай сілы, як подзвігі смелых, мужных, адважных людзей. Не выпадкова такія папулярныя ў гледача прыгодніцкія фільмы або стужкі з дэтэктывам. Ужо сам жанр такіх карцін дае аванс поспеху. Як правіла, фільмы гэтага жанру імкнуцца паглядзець людзі рознага ўзросту і розных схільнасцей. Іх вабіць магчымасць сустрэцца з вострай сюжэтнай інтрыгай, напружаным дзеяннем, з наглядным, імгненным праяўленнем самаадданай храбрасці, вынаходлівасці, мэтанакіраванасці.

Зусім нядаўна адбылася прэм'ера фільма «Новыя прыгоды няўлоўных», а ён паспеў ужо сабраць вялікую аўдыторыю гледачоў, хоць адрасаваны перш за ўсё маладым. Значыць, аўтары здолелі задаволіць патрэбы гледачоў у героіка-прыгодніцкім жанры, захапіць іх смелымі прыгодамі юных разведчыкаў будзёнаўскай арміі.

Перад рэжысёрам-пастаноўшчыкам (сцэнарый А. Макарава і Э. Кеасаяна) Эдмандам Кеасаянам і героямі, ужо знаёмымі нам па фільме «Няўлоўныя мсціўцы»,—Данікам, Яшкам-цыганком, Валеркай-акулярыкам і Ксанкай стаяла складаная задача — побач з сур'ёзным паказаць вясёлае, іранічнае, узяць імклівы рытм дзеяння, увесці галавакружныя трукі. Аўтары свядома пайшлі на пэўнае перабольшванне, далі волю фантазіі, каб ярчэй раскрыць характар юных герояў, якія з такім дзёрзкім напорам і ліхой смеласцю выканалі адказнае заданне — дасталі карту размяшчэння белагвардзейскіх войск.

Юныя разведчыкі, па сутнасці, уступаюць у своеасаблівы паядынак з белай контрразведкай, якою кіруе вопытны і асцярожны палкоўнік Кудасаў (артыст Аркадзій Талбузін), а яго бліжэйшым памочнікам з'яўляецца разумны, хітры супрацоўнік — штабс-капітан Авечкін (артыст Армен Джыгарханян). Неверагодна? На першы погляд, можа быць. Але ўсмешка недаверу знікне з ходам дзеяння фільма, якое ўцягвае ў сваю стыхію і апраўдвае неверагодныя прыгоды няўлоўных нястрымным парывам маладосці, натхнёнай барацьбой за справядлівую народную справу.

На смелую рызыку ідзе Валера (Міша Мяцёлкін), разыгрываючы з сябе паніча-гімназіста, выхаванага ў багатай пецярбургскай сям'і ў духу манархізму, — разыгрывае для таго, каб увайсці ў кантакт са штабс-капітанам Авечкіным і праз яго паспрабаваць знайсці шлях да неабходнай чырвонаармейскаму камандаванню карты. Спачатку здаецца, што поспех магчымы, што Авечкін «паддаецца». І раптам — іншы паварот, нечаканы для гледача: Авечкін таксама вёў «гульню», сачыў за Валерам і чакаў моманту, каб яго «злавіць». Толькі-толькі гледачы свабодна ўздыхнулі, радуючыся за Валеру, які з дапамогай самаробнай бомбы пазбавіўся ад Авечкіна, як Валера зноў аказваецца ў смяротнай небяспецы. На гэты раз выйсця як быццам няма. І толькі ў самую апошнюю хвіліну прыходзіць дапамога — сябра выручае бясстрашны Яшка-цыган (Вася Васільеў).

Такіх вострых, захапляючых эпізодаў і сцэн у фільме нямала, зрэшты, яны і складаюць яго аснову як фільма, створанага па законах прыгодніцка-рамантычнага жанру. Схваткі, перастрэлкі, пагоні, скачкі з неверагоднай вышыні — усё гэта ўспрымае глядзельная зала.

А вось у фільме «Мёртвы сезон» (сцэнарый В. Уладзімірава і А. Шлянава), які паставіў рэжысёр Сава Куліш, гледача трымае зусім іншае. Здавалася б, расказваючы аб рабоце савецкіх разведчыкаў, аўтары карціны мелі ўсе магчымасці і правы скарыстаць знаёмыя атрыбуты прыгодніцкай стужкі, усе даступныя знешнія эфекты, каб прыцягнуць да яе ўвагу. Але яны пайшлі іншым шляхам. Яны не спакусіліся, як гэта нярэдка бывае ў такіх фільмах, паказам эфектнай, хоць і не заўсёды праўдападобнай перамогі героя — яго спрытным уменнем «выходзіць з вады сухім». Яны паставілі мэтай раскрыць складанасць прафесіі разведчыка і той барацьбы, якую вядуць гэтыя людзі, каб захаваць на зямлі мір. Таму цэнтр карціны, галоўны нерв яе — рытм унутранага жыцця Ладзейнікава, палкоўніка савецкай разведкі, які пад рознымі імёнамі дзейнічае ў замежнай дзяржаве.

У гэтага чалавека сур'ёзны вопыт работы, яму даручаюцца справы велізарнай важнасці. І канчатковая мэта той складанай аперацыі, якую выконвае Ладзейнікаў, — папярэдзіць катастрофу сусветнага маштабу, раскрыўшы сакрэт прыгатавання жахлівага прэпарату — сродку масавага знішчэння людзей.

Аб тым, як неабходна гэта зрабіць, сведчаць кінакадры даваеннай нямецкай хронікі — яны дэманструюць першыя вопыты прымянення прэпарату. Жахлівае сведчанне! І тым больш узрастае цана подзвігу савецкага чалавека, усе намаганні якога накіраваны на тое, каб выкрыць злачынства супраць чалавецтва.

А намаганні велізарныя. Да разгадкі тайны амаль няма ключоў, вядома толькі, што над прэпаратам працуе нейкі доктар Хас, былы нацыст, які праводзіў у час вайны эксперыменты над палоннымі ў лагеры смерці. Але пад якім імем хаваецца цяпер доктар Хас, які ён з выгляду,— Ладзейнікаў не ведае. Не прыносіць пакуль жаданых вынікаў і з'яўленне ў курортным гарадку Даргейцэ, дзе Ладзейнікаў шукае Хаса, Савушкіна — былога ваеннапалоннага, які ўцёк з лагера ад «вопытаў» Хаса. Сярод жыхароў гарадка і супрацоўнікаў фармацэўтычнага цэнтра ён не можа знайсці злачынца. Адзін крок, другі, трэці, а вынікаў няма, а час, якога вельмі мала, няўмольна бяжыць, і небяспека, якая пагражае Ладзейнікаву (на яго след напала варожая контрразведка), усё ўзрастае.

Але па-ранейшаму з'яўляецца кожны вечар у мясцовым бары падцягнуты, спакойны Лансфільд-Ладзейнікаў, углядваецца непрыкметна ў твары наведвальнікаў — працягвае пошукі.

«Які вы спакойны, які вы спакойны!» — не вытрымлівае Савушкін пры чарговым спатканні з ім.

«Работа разведчыка... патрабуе цярпення...»

Але ці толькі цярпення?! А самавалоданне, якое неабходна, калі адчуваеш — за табой сочаць. А воля, без якой нельга зрабіць ні кроку, інакш непазбежны правал. А сум па радзіме, па доме — куды схаваць яго...

Так, знешне ён вельмі спакойны, але вось, што адбываецца ў душы. Угледзьцеся ў вочы Данатаса Баніоніса, калі ён, адкінуўшыся на спінку сядзення, глядзіць прама перад сабой праз шкло машыны. Вы многае ў іх прачытаеце. І хоць амаль нічога Ладзейнікаў не скажа аб сабе, выразная, глыбокая ігра гэтага выдатнага акцёра стане тым унутраным маналогам, у якім з вялікай эмацыянальнай сілай раскрыюцца думкі і пачуцці героя.

У фільме Ладзейнікаў выконвае заданне. Партфель з рэцэптурай прыгатавання прэпарату аказваецца ў руках савецкіх людзей, якія выкрылі акт бесчалавечнасці. Смелая рукапашная схватка з ворагамі — не на жыццё, а на смерць, выратавала ад пагібелі Савушкіна (яго іграе Ралан Быкаў), дазволіла яму ўцячы. Здацца давялося Ладзейнікаву. І ўсё-такі ён не здаўся духоўна! Застаўся чалавекам, верным Радзіме, свайму народу.

Пра яго подзвіг не пісалі газеты, не грымела радыё, не спявалі песень. І калі прыйшоў радасны час вызвалення, і самалёт прызямліўся на савецкай зямлі, Ладзейнікава не сустракала пераможная медзь аркестра. Гераічныя справы людзей гэтай прафесіі не суправаджаюцца шумнай славай. Такі іх лёс — здзяйсняць подзвігі, якія невядома — ці стануць здабыткам народа. Гэтай сціплай мужнасці і аддае належнае фільм, зроблены ў лепшых традыцыях дэтэктыўнага жанру. Ён трымае ў напружанні гледача ад пачатку і да канца, з вялікім мастацкім тактам і праўдзівасцю расказвае аб людзях мужных, верных свайму абавязку.

НІНА ІГНАЦЬЕВА,
кінакрытык.
(АДН).

МАЙСТЭРСТВА СМЯШЫЦЬ

Дваццаць гадоў аддаў Юрый Нікулін цырку. Дваццаць гадоў гледачы вітаюць на манежы высокага, трошкі сутулаватага чалавека, вясёлага і смутнага, няўклюднага і на дзіва спрытнага. Але не толькі цырку аддаў ён сэрца — папулярны клоун здымаецца ў фільмах — камедыйных і драматычных. У гэтым сакрэт артыста.

Зараз на Масфільме ідуць здымкі камедыі рэжысёра Карэлава «Сем старых і адна дзяўчына». У гэтай новай карціне гледачы зноў убачаць папулярную камічную тройку: Яўгена Маргунова, Георгія Віцына і Юрыя Нікуліна. На гэты раз акцёры іграюць грабежнікаў, з якімі звязаны вясёлыя пагоні і бойкі. Тры пастаянныя персанажы савецкай камедыі перайшлі ўжо ў шосты фільм. Змяняюцца іх жыццёвыя заняткі і месца дзеяння, толькі характары застаюцца нязменнымі: Бывалы, Баязлівец і Балбес.

Балбес Нікуліна — дзіўны герой, спачатку нават здаецца, што сцэнарыстам задуманы адмоўны персанаж, карыкатура на п'яніцу або дармаеда. Напэўна, так адназначна і атрымалася б, калі б Балбеса іграў другі акцёр. Але Нікулін уносіць у адмоўную ролю нейкія найтанчэйшыя адценні, дзякуючы якім Балбес выклікае не толькі смех, але і спачуванне, спагаду.

Усе ўчынкі Балбеса, накіраваныя на шкоду грамадству, абарочваюцца ў першую чаргу супраць яго самога. Ён заўсёды прайграе, але гэта не збівае яго з панталыку. Ён жывучы, як жывучае само глупства, якое ў такім чыстым выглядзе паказвае Нікулін. Цяжка сказаць, чаго ён выклікае больш — смеху ці жаласці.

Юрый Нікулін так ацэньвае сваю працу ў апошнім фільме:

— Не ведаю яшчэ, смешна атрымалася ці не. Выйдзе фільм на экраны — ацэніць глядач. Мы настолькі стаміліся на здымках, што апошні час не ўспрымаем гумар. Працаваць з Віцыным і Маргуновым добра. Мы прывыклі адзін да аднаго, пасябравалі.

Зараз ідзе мантаж фільма «Брыльянтавая рука». У ім Юрый Нікулін іграе ролю Сямёна Сямёнавіча. Гэта станоўчы персанаж, але акцёр лічыць, што смяяцца можна не толькі з благога.

— І ў добрага чалавека, — гаворыць ён, — таксама ж ёсць нейкія смешныя рысы. Такі жанр, як камедыя, вымагае смешнага і ў станоўчым.

На пытанне пра творчыя планы артыст адказвае:

— У кіно пакуль ніякіх планаў. Хацелася б сыграць ролю ў духу Кузьмы Кузьміча з фільма «Калі дрэвы былі вялікія»... Атрымалася так, што ні я, ні пастаноўшчыкі нават не меркавалі, што яна выйдзе такой. Гэта лепшая мая роля.

Сапраўды Кузьма Кузьміч вельмі адрозніваецца ад астатніх персанажаў Нікуліна. Гэта чалавек, які апусціўся, прыцярпеўся да ўдараў лёсу, ён непрыкаяны і адзінокі, не можа апраўдаць сваё існаванне. Суд чалавека над уласным жыццём.

Не будзем пакуль што выказваць меркаванні пра здымкі, але думаецца, што Кузьму Кузьміча заўважылі сцэнарысты і рэжысёры, і будзе яшчэ такі сцэнарый і такая роля для Нікуліна, у якой з новага боку выявіцца талент выдатнага савецкага акцёра.

Нікулін у цырку — тонкі, пранікнёны, нечаканы артыст.

— Мая любоў да цырка, — гаворыць Нікулін, — была першай, а таму, як гэта нярэдка бывае, яна засталася на ўсё жыццё. Я рашыў стаць клоунам у пяць гадоў, пасля таго, як першы раз пабыў у цырку.

Нярэдка Юрый Нікулін і яго партнёр Міхаіл Шуйдзін з'яўляюцца аўтарамі сваіх сцэнак. У пантаміме яны кожны раз імкнуцца так дакладна перадаць характар персанажа, каб усім гледачам у цырку, незалежна ад іх узросту, стала аднолькава яснай думка акцёраў.

Аднойчы на гастролях у Ерэване пасля аднаго з прадстаўленняў да клоунаў падышла старая армянка, якую сын прывёз у горад з далёкага селішча. Жанчына сказала, што яны «выступаюць вельмі добра — проста на армянскай мове».

З 4-га снежня Юрый Нікулін і Міхаіл Шуйдзін пачалі выступленні ў Ленінградскім цырку. За дваццаць гадоў сумеснай работы на рэпетыцыях нарадзіліся ідэі дзесяткаў рэпрыз, з захапленнем прынятых гледачом. І сярод іх такія вядомыя, як «Набалелае пытанне» і «Маленькі П'ер».

Юрый Нікулін лічыць, што галоўнае ў рабоце — гэта новае:

— Учарашні поспех яшчэ не гарантуе поспеху сёння — трэба шукаць свежую форму, арыгінальны сюжэт.

Такім чынам, зноў цырк. На тры месяцы гастролі ў Ленінградзе, а потым — па Савецкім Саюзе.

Таццяна ЛОЦІС.
(АДН).

Куток калекцыянера

УЗНАГАРОДЫ ЗА ПРАПАГАНДУ САВЕЦКАЙ ФІЛАТЭЛІІ

За сістэматычную прапаганду савецкай філатэліі ў друку, па радыё і тэлебачанні рашэннем арганізацыйнага камітэта Усесаюзнай філатэлістычнай выстаўкі «50 гадоў ВЛКСМ» узнагароджаны Ганаровай граматай і памятным медалем выстаўкі:

Рэдакцыі газет «Советская культура», «Вечерняя Москва», «Пионерская правда», рэдакцыя штомесячнага навуковага зборніка «Навука і тэхніка» (Арменія), аб'яднаная рэдакцыя газеты «Московские новости» на замежных мовах, галоўная рэдакцыя інфармацыі «Маяк» Усесаюзнага радыё і аддзел хронікі галоўнай рэдакцыі перадач для Масквы Цэнтральнага тэлебачання.

Адначасова была ўзнагароджана вялікая група карэспандэнтаў і супрацоўнікаў гэтых рэдакцый.

Прэзідыум праўлення Усесаюзнага таварыства філатэлістаў (УТФ) узнагародзіў ганаровымі граматамі за паспяховае выкарыстанне філатэліі ў культурна-асветнай рабоце рэспубліканскія аддзяленні Таварыства філатэлістаў: Украінскае, Беларускае, Казахскае, Эстонскае, Латвійскае і абласныя аддзяленні: Маскоўскае, Куйбышаўскае, Растоўскае і Свярдлоўскае.

За прапаганду савецкай філатэліі таксама ўзнагароджаны мастакі—аўтары многіх савецкіх паштовых марак Яўгеній Аніскін, Віктар Піменаў, Юрый Левіноўскі.

Міхаіл ЛЕУШНЯ,
член прэзідыума Усесаюзнага таварыства філатэлістаў.
(АДН).

ВАЕННЫ ДЗЁННІК ГАЛЬДЭРА

У савецкай гістарычнай літаратуры за апошнія гады трывалае месца занялі дакументальныя публікацыі. Сярод іх звяртаюць на сябе ўвагу публікацыі дакументаў вышэйшых камандных інстанцый узброеных сіл фашысцкай Германіі, якія раскрываюць карціну стратэгічнага планавання, развязвання і вядзення другой сусветнай вайны. Гэтыя дакументы цалкам абвяргаюць распаўсюджаную ў буржуазнай гістарыяграфіі версію аб прэвентыўным характары вайны фашысцкай Германіі супраць СССР. З другога боку, яны пераканаўча сведчаць аб поўным правале злавесных планаў гітлераўскай Германіі, накіраваных на парабашчванне савецкага народа, знішчэнне першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы, паказваюць, ад якой смяротнай пагрозы быў выратаваны свет вялікім подзвігам савецкіх людзей у гады мінулай вайны.

Нядаўна савецкая гістарыяграфія дакументальных публікацый папоўнілася новай кнігай. Выйшаў у свет першы том трохтомнага ваеннага дзённіка начальніка генеральнага штаба сухапутных сіл фашысцкай Германіі генерал-палкоўніка Франца Гальдэра.*

Як вядома, Ф. Гальдэр прымаў самы непасрэдны ўдзел у распрацоўцы планаў нападу на Савецкі Саюз і іншыя еўрапейскія краіны. Пад яго кіраўніцтвам праходзіла ўся работа генеральнага штаба сухапутных войск па падрыхтоўцы агрэсіі супраць Савецкага Саюза, і таму яго службовы дзённік поўна і дэталёва раскрывае механіку падрыхтоўкі, планавання і вядзення другой сусветнай вайны кіраўніцтвам вермахта.

З нямецкай педантычнасцю Гальдэр вёў свой дзённік з сярэдзіны жніўня 1939 года па 24 верасня 1942 года, пакуль не быў звольнены Гітлерам у адстаўку. Запісваючы ўсё найбольш істотнае, што адбывалася ў сценах германскага генеральнага штаба, у штабе вярхоўнага галоўнакамандавання і ў дзеючай арміі, ён рабіў асаблівы акцэнт на ўказанні, якія давалі Гітлер, Кейтэль, Іодль і Браўхіч.

Кароткія запісы, зробленыя Гальдэрам у дзённіку, адлюстроўваюць усе важнейшыя планы аперацый і кампаній, звесткі аб арганізацыйных зменах у арміі, аб стратах, аб перамяшчэннях камандзнага складу, аб папаўненнях і зменах ва ўзбраенні. Адлюстроўваючы ў сваім дзённіку агрэсіўныя разбойніцкія паходы нямецкага фашызму супраць Польшчы, Нарвегіі, Даніі, Францыі, Англіі, Бельгіі, Галандыі, Люксембурга, Югаславіі, Грэцыі і СССР, Гальдэр раскрывае існаваўшую ў гітлераўскай Германіі сістэму ўзаемадзеяння генеральнага штаба з камаднымі інстанцыямі іншых відаў узброеных сіл і з органамі нацысцкага дзяржаўнага апарату.

Прасочваючы па запісах у дзённіку Гальдэра падрыхтоўку і вядзенне аперацый пачатковага перыяду другой сусветнай вайны, чытач даведаецца, як сапраўды ход падзей на савецка-германскім фронце адбіўся на дзейнасці нямецка-фашысцкай ваеннай вярхушкі.

Гэтыя запісы выкрываюць у фальсіфікацыі і самога Гальдэра, які напісаў шырока разрэкламаваную кнігу «Гітлер як палкаводзец», дзе спрабаваў у мэтах рэабілітацыі нямецкага вярхоўнага камандавання зваліць усю віну за ванныя паражэнні на Гітлера.

Ваенны дзённік Гальдэра з цікавасцю будзе прачытаны не толькі гісторыкамі, на якіх ён і разлічаны, але і шырокім колам савецкіх і зарубежных чытачоў.

Якаў ГАРЭЛІК,
кандыдат ваенных навук,
палкоўнік запасу,
(АДН).

* Гальдэр Ф. «Ваенны дзённік» — штодзённыя запісы начальніка генеральнага штаба сухапутных войск 1939—1942 г.г., т. І, ад пачатку вайны з Польшчай да канца наступлення на Заходнім фронце (14.VIII.1939—30.VI.1940), пад рэдакцыяй і з прадмовай кандыдата гістарычных навук, палкоўніка В. І. Дашычава. Масква, Ваеннае выдавецтва Міністэрства абароны СССР. 1968 г.

ЗАЯЗДЖАЙЦЕ ДА НАС, У КАРЧМУ

Гэты рамантычны дамок з прыгожым выгнутым дахам нішто іншае, як... карчма. Так, так, карчма!

Яна будзе стаяць пры дарозе нібы ўспамін аб тым часе, калі ў нас сапраўды існавалі корчмы, у якіх стомленыя падарожнікі адпачывалі, чакалі, калі скончыцца завіруха, сустракаліся са знаёмымі, выпівалі добрую шклянку гарэлкі, снедалі самі і кармілі коней.

У гэтай карчме вас сустрэне стылізаванае пад старажытнасць памяшканне, упрыгожанае разьбой па дрэву, палаючы камін, адмысловая мэбля, гліняны посуд. Вось толькі камфорт будзе адпавядаць узроўню XX стагоддзя.

Архітэктару М. Ткачуку, аўтару гэтага праекта ўдалося спалучыць у арганічнае цэлае прыкметы старажытнасці і дасягненні сучаснай архітэктурнай і мастацкай думкі.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 студзеня.

Першая праграма. 10-05 — тэлевізійныя навіны (М). У дні школьных канікул. 10-15 — мультыплікацыйны фільм (М). 10-30 — А. Волкаў. «Чараўнік ізумруднага горада». Прэм'ера тэлевізійнага лялечнага спектакля. Частка 2-я (М). 11-30 — «Валейбольная надзея». Турнір юных валейбалістаў. Перадача з Луганска. 17-00 — праграма перадач. 17-05 — тэлевізійныя навіны (М). 17-15 — для школьнікаў. «Вялікія фізікі свету». «Адкрывальнікі электрамагнетызму». Навукова-папулярная перадача. 17-45 — дзіцячы экран. «Вясёлыя сустрэчы». Фільм-канцэрт. 18-10 — «Навіны» 18-30 — ленінскі універсітэт мільёнаў. Палітэканомія сацыялізма. У. І. Ленін. «Аб адзіным гаспадарчым плане». Перадача 2-я (М). 19-00 — «Тарэадоры з Васюкоўкі». Тэлевізійны фільм (Харкаў) (М). 19-30 — першынство СССР па хакеі. «Спартак» (М) — «Хімік» (Васкрасенск) (М). У перапынках і пасля заканчэння — тэлевізійныя навіны (М). 22-00 — «У свеце кіно». Акцёры і фільмы 30-х гадоў (М). 22-45 — «Навіны». «Каментарый». Праграма перадач. 23-05 — для студэнтаў вну. «Тэхналогія металаў».

Другая праграма. 17-15 — «Самацветы». Тэлевізійны альманах (М). 18-00 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Там, за акенцам лета». Тэлевізійны фільм (М). 18-30 — наш кінаглобус. «Альманах кінападарожжаў». 18-50 — рэклама, аб'явы. 19-00 — для дзяцей. «Заключны канцэрт Мінскага гарадскога свята музыкі». 21-00 — «Ангарскія былі». Тэлевізійны спектакль.

8 студзеня

Першая праграма. 10-05 — тэлевізійныя навіны (М). У дні школьных канікул. 10-15 — «Міколка-паравоз». Мастацкі фільм (М). 11-45 — «Жыццё выдатных людзей». Г. В. Пляханаў (М). 12-15 — тэлевізійны тэатр мініяцюр. «Яблык сфінкса» Па матывах апавяданняў О. Генры (М). 14-50 — праграма перадач. 14-55 — школьная фільматэка. «Яўгеній Анегін». Фільм-опера. 16-50 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00 — першынство СССР па хакеі. «Аўтамабіліст» (Свярдлоўск) — ЦСКА. Перадача са Свярдлоўска. У перапынках — тэлевізійныя навіны (М). 19-15 — дзіцячы экран. «Два прагныя мядзведзікі». Мультыплікацыйны фільм. 19-25 — «Навіны». 19-40 — Анар. «Апошняя ноч адыходзячага года». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля (М). 20-30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-00 — першынство СССР па фігурнаму катанню. Перадача з Ленінграда. 22-30 — для моладзі. «Вецер вандраванняў». Тэлепадарожжа. 23-30 — для студэнтаў вну. «Вышэйшая матэматыка». II курс.

Другая праграма. 19-15 — «Старонкі музычнага календара». А. С. Даргамыжскі. «Каменны госць» (М). 19-40 — у свеце навукі. «Вечнае абнаўленне». Навукова-папулярны фільм. 20-50 — «Чароўнае шкло». Тэлевізійная пастаноўка. 22-30 — «Дойна радасці». Канцэрт народнай музыкі. Перадача з Кішынёва. 23-15 — «Навіны». «Каментарый». Праграма перадач.

9 студзеня

Першая праграма. 10-05 — тэлевізійныя навіны (М). У дні школьных канікул. 10-15 — «Коннік над горадам». Мастацкі фільм (М). 11-30 — «Іван Вялікі». Спектакль Калінінградскага тэатра лялек. Перадача з Калінінграда. 12-20 — «Камуніст з Балтыйскага» Тэлевізійны нарыс (М). 16-30 — праграма перадач. 16-35 — школьная фільматэка. «Пушкін». Дакументальны фільм. 17-45 — «Трыбуна прапагандыста». «Аб ролі публічнага выступлення». Гутарка кандыдата філалагічных навук А. Е. Міхневіча. 18-05 — для школьнікаў. «Людзі ленінскай гвардыі». Ф. Э. Дзяржынскі. 18-35 — дзіцячы экран. «Чый нос лепшы?» Кінанарыс. 18-45 — «Навіны». 19-00 — праграма каляровага тэлебачання. «Няўлоўныя мсціўцы». Мастацкі фільм (М). 20-30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-00 — першынство СССР па фігурнаму катанню. Перадача з Ленінграда. 22-30 — «Сельскі веснік». 23-00 — «Навіны». «Каментарый». Праграма перадач. 23-30 — для студэнтаў вну. «Фізіка».

Другая праграма. 17-05 — тэлевізійныя навіны (М). 17-15 — канцэрт Р. Бабрынёвай (М). 18-00 — для школьнікаў. «Карнавал на лёдзе». Перадача з Харкава. 18-30 — «Навука — вытворчасці». Тэлевізійны часопіс (М). 19-00 — героі нашага часу: «Вартавыя пятага акіяна». «Тыя, хто вяртае жыццё». Кінанарысы. 19-40 — «Канцэрт артыстаў Свярдлоўскай музычнай камедыі». Фільм-канцэрт. 20-50 — Гётэ. «Фауст». Тэлевізійны спектакль. Частка першая 22-30 — «Шахматны альманах» (М).

ЖАВАРАНАК

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

лужку за гародамі свіней, на калгаснай дзялцы браў лён за маці, мыў у хаце падлогу, адзін ездзіў па дровы ў лес... Сапраўды, ці мала адкуль можна ў сяле грыжу прынесці...

— Калі ж табе на аперацыю?

— Казалі, каб пасля свята адразу.

— Ужо? Бацька перад святам, ты — пасля. Насланнё нейкае на вас, мужыкоў, найшло.

— А чаго цягнуць? Усё роўна трэба, дык лепей адразу, каб доўга не думалася...

Сцёпка замаўчаў, як бы нешта не дагаварыўшы, але, пасядзеўшы, ажывіўся зноў:

— Добра, што хоць Буронка ацялілася.

— А то без цябе не змагла б.

— Змагла б. Ды хто б цялятка прыняў? Бацькі няма, а маці на ферме ўсе дні.

— Значыць, і акушэрам можаш?

— А што там такога... Навука простая.

Волька аж зайшлася ад смеху. Яна смяялася доўга, а калі супакоілася, то ўбачыла, што Сцёпку ўсё гэта не смешна: ён як сядзеў, паклаўшы рукі на стол, так і сядзіць сабе, самавіты і нерухомы. Гэта яе здзівіла, і яна падумала: а сапраўды, з чаго тут смяяцца? Раптам ёй стала нават ніякавата перад братам за свой смех, і яна зноў прыгадала, як пасля абеду бацька, Сцёпка і яна ляжалі на пакошы, а над імі, глыбока не ўшываючыся ў неба, бясконца трымцеў жаваранак. Яна ляжала і думала, што жаваранак — вельмі ж зямная птушка, мо нават самая зямная з усіх птушак, бо заўсёды старанна пільнуе зямлю. Ды і песні ў яго вельмі зямныя. У іх можна пазнаць і шкляны звон вясновай вады, і працяглую мелодыю спелага жыта пад ветрам, і зумканне пчол... Прыгадаўшы сябе і жаваранка на сенажаці, Волька зноў падумала пра Сцёпку і яго сталыя разважанні аб сяле, падумала пра тое, што нічога страшнага ў яго ўсё ж не адбылося, хоць у навуку ён не пайшоў. Бывае ж, напэўна, і такі талент, якому хапае бацькавай хаты, роднага сяла, Буронкі ды Арсіка...

Раптам ёй стала млосна і разам з тым лёгка, як бы з плячэй звалілася нешта чужое і важкае, як бы нейкая стынь пакідала душу, даючы ў ёй месца вясноваму водару. У пакоі павеяла родным сялом, спелым жытам, мёдам, тым салодкім вольным жыццём, якое гады і гарадскія клопаты выветрывалі ўжо нават з памяці. Цяпер, з гэтым прыездам Сцёпкі, і душа павесялела нанова, як, бывае, павесялее зямля, калі над ёй першы раз пасля доўгай зімы падымецца жаваранак і там, у небе, шчыра зальецца першай пасля доўгіх халадоў песняй... І яна невыказна ўзрадавалася Сцёпку. Разам з ім ёй страшэнна захацелася ў сяло.

З гэтым настроем Волька выйшла з пакоя, прынесла пасцель, раскінула яе на канапе і падалася спаць. Дзверы на балкон засталіся адчыненыя, і з двара па-ранейшаму густа вейла цёплай вільгаццю ціхае ночы. Сцёпка выйшаў на балкон. Парэнчы былі мокрыя пасля дажджу, але ён нават з прыемнасцю паклаў на іх рукі, налітыя гарачынёй і ўтомай.

На суседнім балконе ўсё яшчэ тупалі галубы. Таксама, відаць, радаваліся начной цеплыні.

Сцёпка прыгадаў, як сёння, у ваенкамаце, яго, анёла голенькага, аглядалі ўрачыхі і ён ад непрывычкі страшэнна саромеўся; як ваенком быў запісаў яго ў марскі флот, а ён пачаў прасіцца ў пяхоту, і ўсе здзівіліся, бо звычайна, наадварот, прасіліся ў марфлот; як яму ўсё ж уважылі і запісалі ў танкавыя войскі, бо ў танкавыя ён яшчэ лепш падыходзіў сваім малым ростам; як перад гэтым яго паклалі на мулкую канапу, засланую халоднай белай цыратай, і пальцамі ціскалі ў паху — глядзелі грыжу; як выпісвалі накіраванне на аперацыю, а ваенком ляпнуў яго па плячы і сказаў, што з такой хваробай ён усю вайну прайшоў, бо хвароба самая што ні ёсць мужчынская. Потым іх зноў сабралі ў адзін пакой, дзе маладзенькі лейтэнант прачытаў яшчэ раз, каго ў якое войска, сказаў, калі з'явіцца ў ваенкамат на заняткі, што мець пры сабе і калі прыблізна адпраўка. Яго, Сцёпку, пакінулі ў танкавых, і ён быў гэтаму рады, бо ведаў: хто вяртаўся ў вёску з танкавых, таго калгас садзіў на новенькі трактар або аўтамашыну. А калі ўсім давалі, то дадуць і яму, як адслужыць ды вернецца.

Сцёпку апанавала радасць, што свайго ён дамогся. Як там ні мудрыў бацька.

Зноў ціхенька пайшоў дождж.

Неўзабаве ён разышоўся і з ветрам пачаў ліць наўскасяк, засякаючы на балкон. Тады Сцёпка вярнуўся ў пакой. Пакінуўшы дзверы на ноч адчыненыя, ён распрануўся і лёг у чыстую пасцель.

Засну Сцяпан адразу, як засынае ўсякі здаровы мужчына перад яшчэ адным днём новага клопату.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-44-04, аддзела літаратуры—3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі—3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі—3-24-62, аддзела публіцыстыкі—3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04 аддзела інфармацыі—3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство»—орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 04012